LLIBRET DE VERSOS.

LLIBRET DE VERSOS

ESCRIT PER

TEODOR LLORENTE

SOCI DEL RAT-PENAT.

VALENCIA:

TEODOR LLORENTE Y C.ª, EDITORS.

1885.

Impr. de Doménech, Mar, 48.

ENDRESSA.

AL SENYOR DON MARIAN AGUILÓ,

en la Biblioteca de la Universitat de Barcelona.

VOLGUT AMICH Y SABI MESTRE:

ESTARÉU ben asentat en vostra cadira de repós, allá en la gran y silenciosa cambra, rublerta de llibres de dalt á baix; estaréu pensíu y capficat, els colses sobre la taula, els ulls en algun paperot groguench y ple de corques, l' esment en coses d' altres segles ó d' altres mons, quant lo porter de la Biblioteca vos portará la correspondencia, y entre un feix de lletres y diaris, aplegará á vostres mans este llibret, tot faixat y sagellat. Es molt posible que, avans de destaparlo, vejáu en la marca del corréu lo nom de Valencia; y estich ben segur que llavors resplendirá en vostre front un raig de llum, com si haguereu sentit l' oreig de les fraures y els tarongers, de les clavellines y les alfábegues de la nostra terra, y que son nom vos portará les dolces remembrances d' un temps de

joventut, de entusiasme y poesía. Y quant, desfaixat y ubert lo llibre, lo trovéu tot ple de versos, pobres d' inspiració, pero riquíssims de patri amor, quant llixcáu aquesta *endressa*, diréu sorprés y complagut—aixís ho espere—: "¡Oh! ¡mos inoblidables valencians! ¡Oh, aquell bon xicot! ¡Be han cumplit! ¡Be m' han pagat tot lo que per Valencia he fet!„

Si tan bona acullida logra aquest aplech de versos; si al sortir de la Biblioteca, lo portéu á casa, y allí, en la quietut de la velada, sense nosa 'l llegíu; si algun trosset, que vos parega més tendre y familiar, lo feu escoltar á vostra santa muller y á sa bona germana; si li recitéu algun romans, pera que 'l deprenga, al petit Angélich; y al endemá, lo llibret dins la botxaca, anéu á trovar en la Redacció de *La Renaixensa*, ó en aquella raconada del café de Pelayo, hon se congrega tots los díes, la entusiasta colla dels poetes y escriptors catalans,—casi tots, tots, vostres deixebles—y els diéu: "Un present vos porte de Valencia; prengáu: á mí me l' envíen, pero es perque, enviántmelo á mí, ha cregut l' autor, aquell nostre gran amich d' allá baix, que l' envía á tots„: si aixó feu, Deu vos ho pague, mestre; mon desitj está cumplit y mon deute satisfet.

Mon deute, sí; perque, bona ó dolenta, la inspiració que ha infantat mos versos valencians, la encengué, més que ningun altre, aquell bibliotecari, ensemps lletrat eruditíssim y genial poeta, que aná á Valencia, fa ya prop de trenta anys, y romangué uns quans en la ciutat del Micalet. ¿Vos enrecordéu? Quant la campaneta del Colegi del Patriarca, ab ses badallades tan argentines, tocava l' hora d' eixir del aula, dos estudiantets, separantse del bullanguer estol del seus companys, pujaven corrent la escala de la Biblioteca, com si 'ls mancara 'l temps; entraven, y sens' aturarse en les taules dels lectors, penetra-

ven resolts en lo departament reservat, hon se guarden les joyes bibliográfiques, los eixemplars únichs, los incunables, los códices primorosament illuminats, los pergamins antiquíssims, los manuscrits originals. Allí vos trovaven, sempre estudiant afanyós lo naiximent y la historia gloriosa de la lliteratura valenciana; allí vos trovaven, restablint lo texto alterat d' una esparsa d' Ausias-March, investigant l' orige llegendari de les gestes de Tirant lo Blanch, buscant les costums d' altra etat en les satíriques cudolades de Jaume Roig, ó sa fé vivíssima en les cansons místiques de Corella. Ple 'l cor d' aquella poesía, ¡cóm la derramaveu á doll en l' esperit entusiasta dels dos escolars, més devots de les Muses que de la *Instituta* y el *Digestum!* Havía arribat á ells ya 'l ressó de la renaixensa llemosina; havíen llegit ya los primers llibres de versos catalans; havien escoltat ya, en la mateixa Valencia, á aquell precursor que 's nomenava Tomás Villarroya, digne de figurar al costat del gran Aribau, que, fa ya cuaranta anys, cantava versos tendríssims *en la oblidada llengua dels seus avis—mes dolsa que la mel;* y teníen obert l' esment á aqueixa poesía, tan vella y tan nova tot á l' hora; mes els faltava ouir á un apóstol de aquell evangeli lliterari, un apóstol que inflamara son cor y els fera combregar en la santa comunitat dels trovadors nous.

Eixa missió d' apóstol, ¡quán bé la complireu! Tot un mon, que estava mort y soterrat baix d' aquell muntó de llibres empolsegats, revivía al foch de vostra paraula y s' alsava gloriós y resplendent. Reys guerrejants ó llegisladors, capdills famosos y sabis lletrats, teólechs doctíssims y monjos ascétichs, artistes y poetes, nobles y ciutadans, tota la ilustre nissaga dels nostres antepasats, portant en lo seny la fé viva de Jesuchrist, en lo pit l' amor de la terra, y en los llabis la que apellem dolsament

llengua materna, desfilava per davant dels seus ulls, mentres ab ells enrahonaveu, comentant algun passage del códice que tenieu entre mans, repetint algún romans trovat en un racó de les montanyes, ó contantlos aquells viatges que, avans que pensara ningú en crear les societats d' excursionistes, havieu fet, anant á soles y á peu, de poble en poble, regirant papers vells en los arxius abandonats, estudiant los origes y avansaments del art en les esglesies gótiques y romániques, sorprenent les tradicions históriques y la poesía popular en la boca del avia que adorm als petits ab les cansons de 'l antigor. Obrint adés uns grosos cartapacis, tots plens de lletra menuda, els mostraveu los tesors lliteraris, producte d' aquella replega; les relacions interminables de llibres catalans, valencians y mallorquins; lo riquíssim cansoner, ab centenars de cobles y corrandes, oracions y romansos, en los que la poesía popular pren totes les formes y colors; el diccionari en projecte,—¡en projecte llavors y avuy encara!—ab millers de paraules recullides amorosament assí y enllá, per tot arreu, vorá 'l Ter ó vorá 'l Llobregat, en les platges de Mallorca ó en les de Valencia, en los rabals de les viles, en les pagesies dels camps ó en amagades cabanyes de la boscuria; "y ¿s' ha de perdre tota esta riquessa? esclamaveu, mitj orgullós y mitj adolorit: ¿s' ha de mensyprear aquest idioma, gloriós en la historia, y que parlen encara algunes millonades d' homens dende 'l Pirineu fins los palmerals d' Elx? ¡Oh, no, no será! Vosaltres, los fills de Valencia, la ciutat del art, la ciutat de la poesía en los antichs Estats de la Corona d' Aragó, vosaltres teniu que marxar al front en la creuhada de la renaixensa." Axís parlaveu, y escalfats tots tres per lo foch d' aquelles paraules, ideaven mil generosos projectes: estampar novament los llibres oblidats, refer les cróniques de Valencia, cantar ses glóries y gran-

desses, fer coneixer sos tesors artistichs, restaurar el Saber Gay y sos Jochs Florals, y altres moltes coses, de les quals algunes se feren llavors, altres s' han fet demprés, y altres encara s' han de fer, y se farán, Deu ajudant.

Més d' un quart de sigle ha passat: d' aquells dos estudiantets, l' un, Vicent Querol, es avuy ilustre poeta, y honra lo mateix les lletres castellanes que les llemosines. Poch escriu, mes les flors de son enginy son com les d' aquelles rares y novilíssimes plantes que de tart en tart floreixen en los jardins pera sorpendre més al jardiner ab sa belltat meravellosa. L' altre, que no ha pujat tan alt, complix com pot la tasca que 'n aquell temps li senyalareu, y en proba de s' aplicació, li porta al mestre aquest llibret. Dictá sos primers versos l' entusiasme de la joventut; uns altres la reflecxió de la etat madura; li ha posat fi la má tremolosa del desengany adolorit; pero tots ells están inspirats per la mateix idea d' enaltir la Patria valenciana, recordant ses glóries y restablint el conréu lliterari de sa propia llengua.

Pensament es aquest al que no falten contradictors assí mateix, en la terra d' Ausias March, menys aferrada á la seva parla que la vostra Catalunya; dihuen eixos adversaris de la renaixensa qu' es trevall perdut esforsarse en fer reviure una llengua morta; pero als que aixís rahonen, ya 'ls vaig explicar lo meu sentir en questió tan debatuda.

"Llengua *morta* es la llatina, que no parla avuy ningú, encara que pera certes coses se conserve en los llibres; mes ¡llengua morta la llengua valenciana! Ixcau al carrer, atengau als primers que passen, y sabreu si es llengua morta; aneu de poble en poble per lo nostre Regne de Valencia, y voreu que está tan viva com lo paxarell més cantador. Lo que estava mitj mort, es son conréu lliterari, y assó es lo que renaix, lo mateix assí que 'n Catalunya y Mallorca;

y lo mateix que passa en Espanya en lo renaiximent lliterari del llemosí, passa en Fransa, y en Italia, y en Inglaterra, y en altres nacions molt avansades y cultes, en distintes branques llenguístiques, que 's separen més ó menys de la parla general.

"¿Es assó un mal? No comprench per qué. Crear nous idiomes fora una follía; fora agravar aquella penitencia imposada á la Humanitat soberbiosa en la Torre de Babel; mes, si hiá un poble que manté y parla una llengua propia, que expresa en ella los seus sentiments, que á ella deu ses primeres idees, que en ella té l' orgue més natural de sa inteligencia, ¿per qué oposarse á que 'l conréu d' eixe idioma porte un raig de llum y poesía als que la deprengueren dels llabis maternals? ¿quín dany fa que haja un instrument més en la grandiosa orquesta de les modernes Muses?„ [1].

—Fora bo aixó, han replicat alguns, si escriguereu los versos en llengua que tots entengueren, en *lo valenciá que ara 's parla;* mes ¿de qué aprofiten, sino es pera calfament de cap d' uns quans sabiondos filólechs, eixes poesies anacróniques, empedrades de paraules extranyes, tretes de llibres que 'l poble no compren?—

Observació es eixa digna de ser atesa y contestada. Teníem, assí en Valencia, una llengua viva y una lliteratura morta; perque, encara que may s' ha deixat d' escriure en valenciá, els populars autors de romansos y coloquis, y els que demprés portaren esta llengua al teatro y al periodisme satírich y festiu, la usaren sens estudi ni poliment algú, corrompuda y rebordonida com la trovaven en los llabis de la gent indocta, y barbarament castellanisada en la ciutat, hon no ha pogut defendres, com en los pobles més

1 Discurs de apertura de la societat del *Rat-Penat*, en l' any 1879.

retirats, de la invasió del idioma oficial. Una llengua en tal estat es impropia de tota poesía que no siga completament familiar. Hiá que relligar la tradició lliteraria, y assó té dificultats: ¿s' han de adoptar de nou les paraules perdudes y oblidades? ¿S' ha de renunciar, per por á no ser comprés, al nom valenciá propi, quant aquest ha estat sustituit per un altre castellá? ¡Quáns ductes á cada rengló que s' escriu! Hiá un muntó de diccions que s' han perdut en uns punts, y en altres se conserven; que 'ls ciutadans de Valencia ya no empleen, y alguns no les coneixen, y que aixís qui eixim al horta, les trovem vives y significatives. Formar, ab eixos elements, una poesía lliteraria y popular ensemps, que agrade en les Academies y Atheneus, y siga compresa y sentida per la gent que té per llengua seva la valenciana, y que en ella s' ha criat y vol criar á sos fills, no es obra d' un día, pero tampoch tan dificultosa y llarga com "l' obra de la Seu", si 'm permitiu usar, pera coses valencianes, aquest modisme ben valenciá. Y la proba es lo que en ella s' avansat, dende aquells temps dels que parlavem al comensar este rahonament. Poquíssims erem los qu' escrivíem versos en llengua valenciana culta ó lliteraria. y pochs també los que 'ls llegíen gustosos. Ara, eixa afició está ya popularisada. Valencia té un valent estol de poetes cultivadors de son restaurat idioma, té en lo *Rat-Penat* un centre entusiaste d' eixe moviment patriótich, y en sos ya famosos y lluidíssims Jochs Florals la proba de que la nova poesía encontra grat ressó en lo públich sentiment.

Pera ajudar á eixa obra de valencianisme, he escrit casi tots los versos d' aquest llibret, y per axó mateix els estampe. He procurat acostarme al modo usual de parlar tot lo que permitixen, per una banda la propietat y puressa de la llengua, y per altra la elevació del estil poétich. Al

repassar algunes de' estes obretes, pera publicarles de nou, les he despullat de diccions arcaiques, que no tots comprenen. Potser ho critiqueu, oh amich y mestre; mes prengau en conte que en Valencia nostra comuna llengua no está tan viva com en Catalunya, y que, encara que no ho logre, desitje qu' entenguen tots aquestes pobres poesíes, ab la esperansa de que avivant la inspiració en lo cor y 'l seny de més dignes deixebles de la Musa llemosina, fassen que renoven ses glóries, vora 'l nostre Túria, trovadors més benhaurats.

Teodor Llorente.

En Valencia, á 13 de Abril, dia de Sant Vicent Ferrer, 1885.

A MON LLIBRE.

POBRE llibret, que guardes en tes fulles
Los sentiments més fondos del meu cor,
Com guarda d' un sant mártir les despulles
Lo reliquiari d' or!

¡Pobre llibret, hon cendres y paveses
Ma ya apagada inspiració deixá,
Com deixa en niu dessert plomes despreses
L' aussell que se envolá!

¡Pobre llibret, que vas á mans estranyes,
Como la mústiga flor que 'l vent s' en du!
¡Quí sab, fill de mon seny y mes entranyes,
Lo que será de tu!

De mon matern parlar, que 'l mon oblida
¿Serás l' últim ressó, vuit y desfet,
Ó espurna que li done foch de vida?
¡Quí ho sab, pobre llibret!

¿Quí sab, quí sab si les passades glóries
Que afanyós cantes tu, renaixerán?
¿Quí sab si en negre doll eixes memóries
Los temps engolirán?

Tu vols ser profecía y remembransa,
Prech del sepulcre y despertar del morts;
Y el sonriure has mesclat de la esperansa
Als gemechs dels recorts.

Eixe Llátcer que crides en la fosa,
¿Está per sempre mort ó está dormit?
¿Es ton cantar, pera ell, veu miraclosa
Ó inutil, perdut crit?

Complix ta lley y lo demés no importa,
Tot seguix en la terra sa corrent;
Sigues viva llabor ó fulla morta,
Vola hon te porte 'l vent.

Vola á la vila, al camp, á la montanya,
Allá hon resone nostre dols parlar,
Al palau noble, y á la humil cabanya,
Y al temple secular.

Vola com l' oronell d' ales lleugeres,
Que busca sens recel lo niu d' amor;
Y si dactós algú pregunta quí eres,
Contéstali sens por:

"Fill soch y hereu d' una reyal princesa,
Y vaig buscant lo ceptre que pergué;

Tinch lo cor en la triple flama encesa
De Pátria, Amor y Fe.

"Vinch á parlarte de les teves coses;
Y com pregó ben clar del meu sentit,
Porte les Quatre Barres sanguinoses
Y el Rat-Penat al pit.„

Demprés, pobre llibret, que això li digues,
Calla, á Deu encománat, y ell fará
Que á parar vajes á les mans amigues
De algun bon valenciá.

LES TRES CORDES DEL ARPA.

Coronada de palmes,
De murtra y de llorer,
Tinch un arpa daurada
Ab tres cordes no més.
A una li diuhen Pátria;
Altra es nomena Fé;
Amor es la tercera,
Y la més dolsa n' es,
Perque á tu la consagre,
Regina de mon seny!

Quan, aixecant la testa
Y el cor de goig encés,
Punteje ab la má trémola
Les tres cordes ensemps,
Aspiracions diverses,
Imágens diferents.

Se mesclen y confonen
En un sol sentiment,
Com los colors del Iris
En la claror del cel.

Veig divinal matrona,
Cenyit lo front d' estels;
Als dos costats arcángels;
Lluna y sol á sos peus.
En caritat santíssima
Ardix son cor brussent;
Estreny ab dolsos brassos
La salvadora Creu;
Y sos ulls, que espurnejen
A través lo blanch vel,
¡Oh verge dels meus somnis!
Son tos ulls, de amor plens.

Veig senyorial matrona
Ab argentat capell,
Sobre 'l que negres ales
Lo Rat-Penat estén:
Son front de llors coronen
Artistes y guerrers;
A genolls li rendixen
Tribut pobles y reys;
En son blasó flamejen
Los quatre Pals vermells,
Y ta bellessa, aymía,
En son semblant celest.

Veig púdica doncella
¡Figura de amor ver!

Que ab candorós mitj-riure
Obri el llabi de mel.
De capollets de rosa
Cenyix lo front seré;
Sos ulls dicten les regles
Del gloriós Gay Saber.
Ausias-March á ses plantes
Canta y sospira á un temps;
Y eixa doncella púdica,
Eres tú, tú també!

Divinisada image
De un triple sentiment,
Simbólica figura
De Amor y Pâtria y Fé:
¿Es que mon cor altívol,
Que 'l propi foch encen,
Alló que foll desitja
Pertot encontra y veu?
¿O es que allá, en les altures
Ahon vola el pensament,
En son primer orige
Unificats mirem,
Com los colors del Iris
En la claror del cel,
Tota ideal bellessa,
Tot amor y tot be?

¡Oh cordes de mon arpa,
Iguals y diferents!
Vos acordá el Gran Mestre,
¡Soneu juntes, soneu!

APARICIÓ [1].

I.

Oh, tú, la que callada, de la boyrosa nit
Allá en les altes hores,
Sortint de l' ombra negra, t' acostes á mon llit,
Díguesme, ¿per qué plores?

Falaguera mitj-riure yo en altre temps t' he vist,
T' he vist mitj-riure alegre;
Y tú vens plorant ara, y ara el teu semblant trist
Cubrix un núbol negre!

Y borrant va eixe núbol el teu confús contorn.
Y 't veig fosca y lluntana;
Y apareixes mes tart, y t' en vás mes enjorn...
¿No eres més que ombra vana?

II.

—¿Ya no sents, oh poëta, que en lo teu front brussent
La meva má se posa?
¿No escoltes lo que 't parle, ó creus que es joch del vent
Esta veu misteriosa?.

Yo soch la Poësía, soch l' Amor, l' Esperit,
Yo soch la teva dama;
Yo soch aquella espurna que vá encendre en ton pit
Pura y eterna flama.

Yo 't vaig obrir dels somnis l' encantat horizont
Ab mes mans carinyoses;
Yo 't vaig donar les ales dels ángels, y el teu front
Vaig coronar de roses.

Yo en los ulls d' una verge mon resplandor plassent
Pera tú vaig encendre,
Y com flor matinera, yo á ton amor naixent
Vaig obrir son cor tendre.

¡Y perque á ton deliri son cor ya no respon,
Ductes y et desesperes!
En lo mon me buscares; home, damunt del mon
Roden altres esferes.

Ductes perque la veu que 'n ton ouit vibrá
Tan dolsa, ya no escoltes;
Ductes perque no pot acariciar ta má
Les seves trenes soltes...

Y 't queixes de no vorem: ¡ah, vorem tú no vols!
¡Els ulls á la llum tanques!
Yo vinch, y á ton front térbol lleven del mon la pols
Les meves ales blanques.

Yo en tos llabis, que amarga la vida, pose mel;
Yo de flors te corone;
Y cuant et desesperes, alce els teus ulls al cel,
Y llágrimes els done.

Tú per lo mon me busques, y yo del mon no soch;
Ningú ahon me 'n vaig me alcansa:
Yo vinch d' allá ahon s' en volen els teus suspirs de foch,
D' allá ahon viu la esperansa.

Yo no soch mes que una ombra, que ve y torna y s' en vá;
Mes tú en lo cor m' escoltes;
¿Qué 't cal que enjamay puga acariciar ta má
Les meves trenes soltes?

Yo sols me deixe vore, com un ensomni d' or,
Del amant y el poëta;
Mes ¡ay! que pera vorem ha de ser pur el cor,
L' ánima ha de estar neta!

Del fanch negre del mon neteja l' esperit,
Y es romprá 'l núbol negre
Que 'm roba ara á ta vista, y al costat de ton llit
Riure 'm vorás alegre.

1857.

LA NOVA ERA[2].

Poesía premiada ab un alhelí d' or en los Jochs-Florals que se feren en Valencia en 1859.

PER qué als cants de la guerra los himnes de victória
Seguixen, y mut calla lo mon? ¿Per qué la glória
Un home á sos peus lliga, junt ab l' orgull romá?
¿Per qué, soldat qu' el mires, del ferro no 't despulles?
¿De la olivera santa no son les verdes fulles
Lo que éll porta en la má?

Pera tancar del temple de Jano ab ses mans fortes
Les ventalles de ferro de les ubertes portes,
La clau de les victóries li vá donar la sort.
No guerrejant la terra ya en contra d' éll s' esforsa:
Ceptre s' ha fet la espassa y home s' ha fet la forsa.
¡Vítor y llau al fort!

Gents de la terra tota, pobles de antigues races,
De la Ciutat senyora vingau á omplir les places:
La filla de la lloba vos crida ab dolsa veu.
Vingau y una paraula porteu nova á sos llabis,

Y á sos jochs una fera, y una idea á sos sabis,
Y á sos temples un Deu!

Als cadafals de marbre ahon tot un mon se apinya,
Pujeu, pobles, á vore los gladiadors en rinya
Ab lo tigre de l' India, de Scitia ab l' orso blanch:
Allí de tots los ánguls del mon los esclaus venen,
Y per primera volta germans á dirse aprenen
En comunió de sanch.

Vingau també vosaltres, les de les rulles trenes,
Qu' en falagueres dances rodeu en les arenes
De les líbiques platges ab vos descalsos peus;
Vosaltres també, oh vergens de sonrosades galtes,
Com les montanyes vostres quant de les serres altes
Colora 'l sol les neus;

Vosaltres, que en los atris dels temples Grecia mira,
Coronat de violetes lo front, de dolsa llira
Puntejant les daurades cordes ab trémols dits;
Vosaltres, qu' entre 'ls arbres, cullint sagrades herbes,
Canteu llaus á la lluna y aneu pels boschs, superbes,
En les gelades nits.

Ya soltes les correjes de la triunfal espassa,
Lo fill aspre de Rómul, qu' en foch de amor se abrassa
Vos esten los seus brassos, que no pot omplir res.
En son llit la estranjera los peus cansats espolsa,
Y sa boca es als llabis del estranjer tan dolsa,
Que 'ls fa germans un bes.

Lo mon se sent conmoure, com la inocent doncella,
Quant son tendre cor omplin suspirs nous pera ella,

Y baixa, plé d' ensomnis, sobre son pit lo cap;
Y quant que lo mal diga que tan li aflig, li preguen,
Ella sent en sa gola paraules que s' ofeguen,
Y lo que té no sap.

Com la infantina verge, trem y es condol la Terra:
Al Orient la má dreta y á Ponent la má esquerra
Vol estendre foll l' home, cercant lo nou consol:
Axís quant en nit fosca lo jorn volgut aplega,
Entre los regenchs núbols, avans de que aparega
Ya s' endevina el sol!

De tots los Deus son temple fa l' home tabernacle;
Se vist ab blanca túnica y á pregar va 'l oracle
De les antigues faules, á son desitj vuy mut.
¿Per qué remou les cendres de flama un temps encesa?
Altars alsa ya el sabi, ductant de sa sabiessa,
Al Deu desconegut.

Lo vat que cantá tendres, acongoixades troves,
Los ulls, plens de llum, gira vers esperances noves,
Com si l' alba ya vera d' un altre segle d' or.
Mes ¡ay! la nova vida que 'l mon pensava rebre,
No aplega, y revolcantse en lo llit de la febre,
Ell desfallix y mor!

Ell mor, y los ulls, cego, del cel á la llum tanca!
Ell mor, y de la terra lo pensament no arranca;
Y al mon un cel demana y al fanch demana un Deu!
Y en les montanyes santes al Home-Crist no mira,
Que al mon esten los brasos y á Deu los esguarts gira
En l' arbre de la Creu!

No mira qu' el sol, ombra de Deu, trist s' anubola,
Y que les tombes se obrin, y que lo mon tremola,
Y que del antich temple s' ha desgarrat lo vel!
La veritat cercava, cansat ya de ses faules:
Y sense trobar eco así baix, les paraules
Del cel tornen al cel...

A la llum, d' ahon baixara, ya l' esperit s' en puja.
¿Com en camps pedregosos á perdres cau la pluja,
Cau, oh Deu, ta paraula dins lo cor dels humans?
No; la fé quan l' apóstol feneix, reb nova vida:
--¿Qué s' ha fet? ¿ahon s'amaga?--No ouiu la pleb, que crida
"Als tigres los cristians?„

¡Als tigres!—Per que l' home del cor li fassa un temple,
Y á la pols lo front baixe, y agenollat contemple
La image que un jorn, cego, tirá en lo mitj del fanch,
Portar deu, com la porten los reys, una corona;
Y eixa es la que el martiri, feta de palmes, dona
Y es compra ab preu de sanch!

¡La sanch del sacrifici! ¡La sanch que santifica
Al mon, que la veu correr á rius, y al fí li esplica
Per la mort la existencia, la fé per lo dolor;
Y agermanant als homens, els diu lo sentit tendre
De eixa paraula santa, qu' el mon no pogué entendre
Fins aquell jorn: l' Amor!

MENSAGE.

Xiqueta, dolsa xiqueta,
Mon ánima, mitj desfeta,
Endressarte un recort vol:
¿Quí t' el durá? ¿La oroneta,
La merla ó 'l rossinyol?

Lo rossinyol, trist amant,
Es, com yo, tendre y constant;
Mes no me aprofita á mí,
Perque, del vespre al matí,
Se li 'n pasa el temps cantant.

Es la merla pronta y viva;
Mes donar crédit no 's pot
A un aucell que vá á la briva,
Y ab sa riseta joliva
Se burla sempre de tot.

Vol seguit y ala lleugera
Té l' oronell, llest y viu;

Mes oblidarse poguera
Del encárrech que li fera,
Buscant brins pera son niu.

¡Xiqueta dels cabells d' or!
Pense que será millor,
Pera que no 's perda el viatge,
Encomanarli el mensage
A un gran suspir del meu cor.

A un suspir ardent y tendre,
Que son propi foch s' en dú;
Y al que no li cal dependre
Lo camí que ha de mampendre:
¡El sab millor que ningú!

Molt millor que la oroneta,
La merla y el rossinyol;
Y anirá sempre vía dreta,
Y sols parará, xiqueta,
En la teva ánima el vol.

VALENCIA Y BARCELONA [3].

SALUT, ciutats volgudes! ¡Valencia! ¡Barcelona!
Ab llabi humil vos besa los peus la mateix' ona,
Portantvos les memóries d' uns altres temps més grans.
Yo á vostres fronts gloriosos done també iguals paumes;
Los fills anyoradissos dels Berenguers y els Jaumes
Serem sempre germans.

Un mateix cau tinguérem en la materna soca:
Els uns, al separarnos, buscáreu l' aspra roca,
Y els altres acampárem en lo flayrós jardí;
Mes, sempre que 'ls cors junta de nostres mans la estreta
Los pensaments s' envolen, com au que al niu va dreta,
Al vell tronch llemosí.

Los pensaments s' envolen als temps en que la glória
En les daurades fulles de la inmortal história
Donava per eixemples al mon nostres recors;
Quan verts llorers brotaven lo Llobregat y el Túria,

Y amostrá nostra llengua á tots los pobles Llúria
Y March á tots los cors.

¡Roger, vostre hom de ferro! ¡Ausias, nostre poëta!
Glória que l' una á l' altra s' unix, y que completa
Lo nostre distint geni; perque, sent tots germans,
Rius brolla, per nosaltres, de llet y mel la terra,
Y ab ses dures mamelles vos va nodrir la serra
Dels antichs laletans.

Forts, com los faigs que creix en ferrenys en ta montanya
De la mar, Barcelona, que tes muralles banya,
Tos fills en amples veles los vents feren captius;
Y ocupats nostres pares en més tranquiles lluytes,
Culliren, á mans plenes, les ensucrades fruytes
En los vergers ombrius.

Mes, aixís que les hores de batallar veníen,
Valerós l' un com l' altre, y ab igual pas, surtíen
Del hort y la montanya dos guerrejants estols;
Y ab lo mateix coratge, les hosts agermanades,
Del cavall de Sant Jordi seguíen les petjades
Entre núbols de pols.

Y quant les que 'ls havíen dictat los antichs segles
Pera bé dels reyalmes, prudents y sábies regles,
Menysprëar maquinaven reys mal aconsellats,
Coberts ab la gramalla, valents, llëals y dignes,
"Contrafur„ els cridaven tos Concellers insignes
Y els nostres grans Jurats.

Y aixís units romanen, d' una y altra germana,
De la Ciutat comptesa y la Ciutat sultana,

Los noms pera memória de lo esdevenidor;
Y avuy yo vinch á dirlos, en inspirades troves,
Que gotjarán, unides també, les glóries noves
D' un pervindre millor.

Dels vells palaus caigueren per terra els murs de marbre,
Y en los durs blochs s' estenen les arrahils del arbre
A qui en les branques penjen candits fruyts de la pau:
Culliulos, d' eixe glavi trencat, que 'l temps robella,
Fent, oh ciutats glorioses, tú, del forcat la rella;
Tú, 'l timó de la nau.

Fills dels boschs y les ones, homens de pit de ferro,
Los que 'n les llunyes platges no us miren en desterro,
Perque viva la Pátria porteu sempre en lo pit;
Poble que á totes hores cants entonant alegres,
Del sant travall aixeques l' incens en núbols negres
Fins al cel, dia y nit;

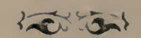
Y vosaltres, vosaltres, als que lo front vos crema
En les brussentes planes lo sol de la verema;
Los que feu de la terra brotar les garbes d' or;
Los que, puntejant destres la cítara moresca,
Feu l' aixam de donzelles ballar á l' ombra fresca
Dels tarongers en flor:

Vingau los uns y els altres, y oixcau lo que vos diga
De les comunes glóries y la grandor antiga
Lo Trovador, que encara guarda l' antich parlar;
Y demprés, junts armantvos en la més santa guerra,
Desgarreu les fecondes entranyes de la terra,
Solqueu la inmensa mar.

Enjamay disputeuvos, germans, vostra corona:
Les dos podeu ser reynes, Valencia y Barcelona:
La corbella es un ceptre lo mateix que 'l trident.
Deu, pera que al port tornen les vostres naus lleugeres,
Y pera que net caiga lo gra en les nostres eres,
Envia 'l mateix vent.

Siau, puix, sempre unides, de cent pobles enveja;
Cascun sigle que passe més ditjoses vos veja,
Y creixcau en fortuna y en glória sense fí,
Les mans fraternes juntes, com convé á les besones,
Y sentades á l' ombra que tú á les dos els dones,
Gloriós tronch llemosí!

1864.

MES ENLLÁ.

I.

Es una nit fosca—y es un caminant.
Son front ¡quán pensívol!—sos ulls ¡qué brillants!
Poltro qu' ell cavalca—no s' atura may.
Buscant va sens treva—castell engizat.
La via que hi mena—ningú al mon la sap.
Regina donzella—ben closa allí está:
Ab eixa regina—voldrías casar.
¡Camina, camina—que caminarás!

II.

Una llumeneta—se veu allá baix.
Cavalca y cavalca—lo trist caminant.
La plana s' eixampla,—s' allunya lo flam.
Al poltro esperona;—ya arriba, ya está!
Al foch s' escalfaven—quatre rabadans.
¡Cóm lladren los gossos—voltant lo ramat!

Llops semblen, que udolen—al vórel passar.
¡Camina, camina—que caminarás!

III.

Vesllum sanguinosa—llumena el boscam.
"¡Adins!„ y entre branques—va el poltro escapat.
Aqueixa rogenca—boyrada, ¿d' hont naix?
Pareix que no siga—cosa natural.
De sopte, una flama—s' aixeca xiulant;
Alzines y roures—fogueres son ya.
Fuig un llenyatayre,—causador del dany.
¡Camina, camina—que caminarás!

IV.

Blavoses espurnes—que venen y van,
Fan córrer y córrer—al trist caminant.
¿Per qué volatejen—d' ensá pera enllá?
Al poltro esperona:—"¡Avant, sempre avant!„
S' afonen en terra—los peus del cavall,
Y brilla en la fosca—reflet d' un estany.
Les blaves espurnes—encen lo seu baf.
¡Camina, camina—que caminarás!

V.

Asproses montanyes—contempla davant.
¿Qué flama espurneja—sobre el cim mes alt?
Orient té de perla;—llums té de diamant.
Si hiá en lo mon fades,—allí anihuarán.
"¡Amunt!„ foch arranca—lo poltro als penyals.
Ya munten als singles,—ya arriven, ya están!

Lo jove pensívol—ya estén les dos mans...
¡La llum es estrela—al fons del cel blau!

VI.

¡Anima, que busques—ton somni daurat,
Camina, camina—que caminarás!

ALS POETES DE CATALUNYA [4].

Oh catalans poëtes, los que dels nostres avis
Parleu la dolsa llengua volguda del meu cor,
Y ab los cantars que brollen dels vostres brussents llabis
Renáixer feu la viola y la englantina d' or!

¿Per qué, fills de les Muses, per qué aveu menysprëada
La llum alegre y nova que 'ns dona el sol naixent,
Y esperant la vinguda de una imposible albada,
Claveu ulls melancónichs en lo boyrós ponent?

¿Per qué, greus y plorosos, germans, yo vos contemple,
Cenyit lo front de mústich ciprer y agenollats
En los ombrívols pórtichs del solitari temple
Hon oblidats romanen los Deus dels temps passats?

Gran es, gran es la história que ab noble sanch va escriure
En los ditjosos segles de sos magnánims reys,
Aquell, de nostres pares, poble valent y lliure,
Que á les nacions en terra y en mar va dictar lleys.

Atenes y Palermo y Nápols y Cerdanya
Y la imperial Bizancio, regina de dos mars,
Encara vuy remembren la tremolor estranya
Ab que los crits sentiren dels fers almogavars.

Be feu, cuant delitantnos ab falagueres cobles
Les glóries llemosines canteu, nous Trovadors:
Viu esperó fon sempre dels generosos pobles
Les que als seus grans prohomens donem justes llahors.

Mes no vullau que tornen de nou los antichs segles,
Puix morts están per sempre los Jaumes y els Borrells;
En los seus fets gloriosos busquem llisons y regles,
Y en conte de plorarlos, tornemse dignes d' ells.

Dels venerats sepulcres no remogam les cendres;
Deixem dins d' ells la espassa, que 'l temps ya robellá;
Y oixcam, perque tal volta més clars deixen entendres
Allí los sants oracles del dia de demá.

Plassents y vers oracles de pau, de glória y ditja,
Que al home, que 'ls escolta més prop que enjamay vuy,
Li fan la dolsa oferta del grat jorn que desitja,
Y del que ya despunta lo lluminós matí.

¿No haveu sentit un himne de amor y de alegría?
Pujeu á les montanyes mes altes, oh germans;
Mireu vers eixa banda del cel hon naix lo dia,
Mireu rompre la albada, poëtes catalans!

Penides ya les races qu' enemistá la guerra,
S' acosten y agermanen, y bentost podrá ser

Pátria de tots los pobles tota la inmensa terra,
Y comunal domini del home el mon sanser.

Aneu de vila en vila contant la bona nova;
Lloheu les noves glóries: *travall*, *progrés* y *pau*;
Y tó de profecía donant á vostra trova,
A la ciutat seguda sota 'l Monjuí, digau:

"Lo ceptre y la diadema pergueres, Barcelona;
Mes no plores, ¡oh Pátria! l' inmerexcut affront:
Deixa que 'l riu dels segles s' emporte una corona
Que estreta vuy seria pera ton noble front.

"Puix que ab cantars gotjosos derroques tes muralles,
Que pedra á pedra cahuen á perdres en la mar,
¿De qué 't servix la insignia que al foch de les batalles
Del ferro,qu' empunyaves, vares un temps forjar?

"Altra corona 't donen, millor, viuda Comptesa,
Los núbols de fum negre que aixeca fins al sol
El que l' ara sagrada, per Prometheo encesa,
De noble suhor banya, travallador estol.

"La mar que du ses ones de argent á tes riberes,
Falaga tes orelles ab lo soroll festiu,
Y tots los dies mires tornar cent naus lleugeres,
Com blaves oronetes que venen feels al niu.

"Tens platges delitoses, fructíferes campinyes,
Y plans que al sol s' estenen cuberts de oliverals;
Tens puigs hon entre roques florixen verdes vinyes,
Y serres que coronen de roures los tossals.

"Y en eixos camps flayrosos y en eixes grans montanyes
Als teus durs pits alletes rassa de nobles fills,
Que porten l' amor patri clavat en les entranyes,
Y el cor animós tenen dispost sempre als perills.

"¡Regina catalana, que Deu te benehixca!
¡Que tot temps humil sia ta mar y ton cel blau!
¡Que ab branques sempre verdes ton cap l' arbre cubrixca
Hon culls ab mans gotjoses los grats fruyts de la pau!

"¡Que á totes les naus teves els ómpliga la vela,
Quant de ta mar s' allunyen, lo dols vent de la sort!
¡Que totes puguen vore, quant vinguen, eixa estrela
Que encens per adressarles al quiet y anyorat port!

"¡Que sempre, com vuy, sies qui guanye la corona
En les renyides lluytes del profitós progrés,
Y may al Deu oblides que al frévol hom li dona
Lo seny, que sacra espurna del celestial foch es!,,

Canteu aixis vosaltres, oh catalans poëtes;
Puix mal los gemechs diuhen ab vostra citra d' or;
Y puix que Deu vos dona la gran veu dels profetes,
Siau, siau apóstols de lo esdevenidor!

1865.

A LA MAR MEDITERRANEA.

SONET.

Oh blava mar, helénica y llatina,
Que l' Argonauta etern solca triunfant,
En lo front els llorers de Salamina
En la destra les palmes de Lepant!
¡Bressol del Art y de la Fé divina,
Que unixes en ta platja 'l gloriós cant
De Homero á la llegenda peregrina
Del dols Virgili y la visió del Dant!
¡Derróquense els imperis á tes vores!
Sempre, serás oh Mar, com sempre fores,
L' espill mes clar y pur del millor cel;
Y de ta escuma, per lo sol daurada,
Jove sempre, joyosa y namorada,
La inmortal Vénus sortirá sens vel.

ALS FELIBRES DE PROVENSA,

QUE HAVIEN CONVIDAT Á L' AUTOR Á UNA DE LES SEVES FESTES.

FILLS de la noble Isaura, felibres de Provensa;
Avuy entre vosaltres present de cor y pensa,
Ab un suspir amarch,
Yo vinch á saludarvos, perque oblidat no sía
Aquell parlar dolcíssim que l' Amor deprenía
Dels llabis d' Ausias-March.

Com los aussells que fugen del au que 'ls dona cassa,
Tornen al tronch hon tenen lo niu, així que passa
L' enemich esparver,
Los llemosins poëtes, als qui la sort feu guerra,
Ab goig filial tots corren vers eixa dolsa terra,
Bressol del Gay Saber.

Corren buscant aquella gloriosa poësía
Que de flors esclatades y de llorer cenyía
Lo front del trovador,

Quant en daurats ensomnis sentia, tremolosa.
Posar una regina en éll llabis de rosa
Ab ignorat amor!

Mes ¡ay! eixa garlanda ya vuy mústia y desfeta,
Com guerrejant apóstol, com menysprëat profeta,
Ab veu dolenta vá
Lo vat, de poble en poble, membrant santes memóries,
Y els esperits desperta cantant les noves glóries
Del sigle que vindrá.

Vosaltres d' eixes glóries veu clarejar l' aubada,
Y á sa llum ajuntantvos, ab l' ánima inflamada
Per lo mateix sant foch,
Correu tots de Cerdanya, Provensa y Catalunya,
Correu fins de les terres hon s' ou sonar més llunya
La grata llengua d' Oc.

Correu als camps ombrívols hon noble veu vos crida
Pera que, de flors noves l' arpa vella cenyida,
Les mans entre les mans,
Al mon, que incrédul ducta y que afanyós vos guarda,
Canteu, pensius poëtes, el que en sonar ya tarda,
Sant himne del germans.

¡Oh trovadors ditjosos! Quant en los vostres llabis
Esclate en eixa llengua dels nostres comuns avis,
Lo cantich llemosí.
Membreuvos que del humil Riu Blanch en les riberes,
A l' ombra de les paumes d' Orient y les llimeres
Del valenciá jardí;

Lo pobre soldat últim de la valenta host nova

Als vostres brussents himnes unix sa feble trova
Ab un sospir amarch,
Perque mut no romane, perque oblidat no sía
Aquell parlar dolcissim que l' Amor deprenía
Dels llabis d' Ausias-March.

1866.

LA CANSÓ DEL TEULADÍ.

I.

Joyós cassador, passa;
Busca mes brava cassa
Y deixam quiet á mí:
Yo soch l' amich de casa;
Yo soch lo Teuladí.

II.

Yo no tinch la ploma de la Cadarnera,
Que d' or y de grana tiny la Primavera;
No tinch la veu dolsa del trist Rossinyol;
Ni de la Oroneta joliva y lleugera
Les ales, que creuhen la mar d' un sol vol.

De parda estamenya, sens flors, sense llistes,
Vestit pobre duch;
Mes penes y glórias, alegres ó tristes,
Les cante com puch.

Joyós cassador, passa;
Busca mes brava cassa
Y deixam quiet á mí:
Yo soch l' amich de casa;
Yo soch lo Teuladí.

III.

Les Aligues niuhen damunt de la roca
Del gorch qu' entre timbes eixampla la boca;
En branca fullosa lo viu Paxarell;
La Tórtora en l' arbre que ya obri la soca;
La Gralla en les runes d' enfonzat castell.

Yo al home confie la meva niuhada;
Y pobre y pauruch,
Entre la familia, baix de la teulada,
M' ampare com puch.

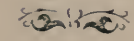
Joyós cassador, passa;
Busca mes brava cassa
Y deixam quiet á mí.
Yo soch l' amich de casa;
Yo soch lo Teuladí.

IV.

Los fruits del bosch cerca lo Turcás; la Griva
Janglots entre 'ls pámpols; l' Estornell la oliva;
Asserps verinoses lo vistós Flamench,
La llántia del temple la Óvila furtiva,
Y anyels l' aborrívol Condor famolench.

Yo vixch de l' almoina, que al humil may falla,
¡Y em crech benastruch!
Lo gra que 'n les eres se pert entre palla,
Replegue com puch.

Joyós cassador, passa;
Busca mes brava cassa
Y deixam quiet á mí:
Yo soch l' amich de casa;
Yo soch lo Teuladí.

LA MORTA-VIVA.

Morta diuhen qu' es,
Mes jo la crech viva.
V. Balaguer.

DESPERTA, 's mou, s' endressa triumfal la Morta-viva;
Los brassos, fet á trossos lo ferro que 'ls captiva,
Al cel alsa lleugers;
Y l' envetjós, á qui era sa mort grat espectacle,
Les paumes del martiri veu en sa má, oh miracle,
Mudades en llorers.

Lo vert ram en la dreta, la citra en la má esquerra,
Renova 'l gloriós cántich ab que engisá la terra;
Y en son invicte front
Lo foch que l' entusiasme, lo goig y l' amor pinta,
Borra ab ardentes flames la vergonyosa tinta
Del ya oblidat affront.

¡Yo 't conech, noble Verge! Tos cabells d' or cenyia
Corona d' englantines y roses, quant un dia,
Ab mots de sucre y mel,
De amor y gentilessa dictaves al mon regles,

Y la ombra illumenaves d' aquells boyrosos segles
Ab un auba del cel.

Tu, banda d' or y seda del paladí creuhaves
Al pit valent, y símbols de fé y valor pintaves
En son ferreny escut;
Tu, quant la nit venia, d' ombra y de dol coberta,
En los castells tenies una finestra oberta
Al gemecant llahut.

Sens por á Rey ni á Papa, garrida, solta y lliure,
Corrent palaus y places, mesclaves lo foll riure
Al delitós cantar,
Y als pobles com als princips les veritats dels sabis
Ab grans rialles tu dies per los gotjosos llabis
Del aplaudit joglar.

¡Oh filla primogénita de la antigor llatina!
¡Dels trovadors alegres subirana regina!
¡Mestra del Gay Saber!
Si en tes mans falagueres gents d' una dura rassa
La citra, engalanada de flors, d' un cop d' espassa
A troššos varen fer;

Si furients arrancaren á ton front de poëta
La corona de Isaura; si flagellada y nueta,
Per escarny més amarch,
Dels palaus y dels temples, com una esclava ignoble,
Al carrer te tiraren, pera envilir al poble,
¡Oh musa d' Ausias-March!

No, no 's gelá paurosa dintre tes nobles venes
La sanch de tos grans avis, ni en ton cor, ple de penes,

S' esglayá l' esperit;
Perque en ciutats y en viles, en planes y en montanyes,
Lo bon poble, donante lo foch de ses entranyes,
T' acaroná á son pit!

Allí, dormida al ombra d' humil trespol de palla,
Als ecos carinyosos de popular rondalla,
A un altre temps millor,
Entre daurats ensomnis de amor y jovinessa,
Volava la teva ánima, en triple foch encesa,
De Fe, Pátria y Amor.

Y d' eixe jorn l' aubada punteja ya, oh madona;
Com al cavall de guerra clarí que lluny resona,
Avuy te despertá
Veu que ab acent profétich te mou á nova vida,
Y aguaytant á la fossa, hont jaus tants sigles, crida:
"Oh Llatcer, alsat ya.„

Veu santa que ensemps junta, pera ennoblir als pobles,
Los himnes del pervindre ab les antigues cobles;
Ubriacadora veu,
Que al mon li diu: "¡Germanes son sempre les victóries!
Vingau, vingau, poëtes, y de totes les glóries
La glória del hom feu.„

¡Oh Musa dels trovaires! ¡Oh Verge llemosina!
Al grat appel responga vuy ta cansó divina;
Y al cántich dels germans
Unix la veu dolcíssima que 'l mon recorda encara,
Y que de nou á rebre, gotjós, ya se prepara
Ab picaments de mans.

1867.

LES DOS MONTANYES.

I.

En mitj de costeres y timbes, que banya
Per mil fonts filtrada la neu perlejant,
Vestida de boyres, hi há un alta montanya
Y en ella un Gegant.

Pareix á qui mira llunyana sa testa,
Voltat de muralles fantástich castell;
Y el Cíclop, lo geni de l' aspra tempesta,
Que trona sobre ell.

Son ceptre es un roure, que als singles arranca,
Sa corona, els núbols, que aturen lo vol;
Mantell de sa esquena, la neu pura y blanca
Daurada pel sol.

Sa veu, vents que xiulen, penyals que rodolen,
Quant negra tronada trantolla els singlers,

Quant fuig de la cova lo llop, y s' envolen
Falcons y esparvers.

¿Per qué, aixi emboyrada, la Penyacolosa,
En mitj de vint serres aixeca el seu cap?
¿Per qué retruny trista sa veu espantosa?
¡Ningú al mon ho sab!

II.

Allá en los encesos rostolls de mitjdia,
A la dolsa vora del mar adormit,
Hi há una altra montanya, que mostra la via
Al nauxer ardit.

Sos peus encatifen flairoses campinyes;
De murtra y baladres vestix sos barranchs;
Y veus á tothora garlandes de vinyes
Muntant pel seus flanchs.

L' oreig dols que agrunsa les libiques palmes,
Li dú ab ses besades lo foch del estiu;
Colomes silvestres adins de ses balmes
Amaguen lo niu.

Lo sol tot lo dia son cim emporpora;
La gent serva d' ella recorts ben estranys;
Allá, entre ses roques, gentil Reyna mora
S' endorm, fa mil anys.

En dur llit de marbre s' endorm satisfeta,
Ab los ulls mitj closos mirant com se pert

Damunt la mar blava la tendra oroneta
Que vola al desert!

III.

En mitj de les roques y timbes que banya
Per mil fons filtrada la neu perlejant,
Contempla á la Bella, que en la altra montanya
S' endorm, lo Gegant.

Com pot, éll enlayra son cap, que ya toca
Al cel, que entre núbols flameja alentorn;
Y encen ses glassades entranyes de roca
Lo foch del mitjorn.

Contempla á la Verge, ses flors, ses garlandes;
Lo sol que bronzeja son pur front de neu;
La mar, que li canta cansons y corrandes,
Besantli el blanch peu!

Y tot quant ovira son cor asedega;
Retors mans y brassos, y ab rabia infernal,
Per segles de segles, retruny y llampega,
Clavat al penyal.

Y no sab la Verge, que allá baix reposa,
Per qué ab ulls de flama, per qué ab veu de tró,
Retruny y llampega la Penyacolosa,
Guaytant al Montgó.

AL POETA ADOLF BLANCH

QUE HAVIA CANTAT LOS CASTELLS FEUDALS COM IMATGE Y REPRESENTACIÓ DE LA PÁTRIA CATALANA [5].

Oh trovador, que ta dolenta queixa
Al peu aixeques del feudal castell!
Deixa ses pedres rodolar, y deixa
Que 'l niu l' óvila trista fassa en ell.

¿No veus tú com paurós lo pas afreta
Quant guaita son front negre 'l caminant?
¿Per qué, tot sol, malavirat poeta,
Vens axís á cridar al mort gegant?

No en grat recort de sa apagada glória,
Apóstol del previndre, alces la veu;
Deixa pasar rellampegant la História;
Deixa pasar la voluntat de Deu!

Deixa córrer al riu les fonts vehines,
Deixa perdres lo riu dintre la mar,

Deixa caure á la vall les negres ruines
Que la rella en lo solch ha de trencar.

Si á buscar vens les arrahils del arbre
Que lo florit brancatge esten al sol;
Si calent creus trobar en lo dur marbre
Lo dols escalf del maternal bressol;

Fuig d' est castell, hon entre alegres rialles
Encara greu gemech sorolla vuy:
Ben derrocades foren ses muralles:
La Pátria, que tú cantes, no está assí.

No hi ha estat may: si vore vols reviure
Coronada de paumes y de llors,
Garrida, noble, victoriosa y lliure,
La regina inmortal dels teus amors,

Vine á buscarla en lo portal del temple
Que á tots, grans y petits, obri sos murs;
En lo palau, hon per gloriós eixemple
Jura 'l rey obehir tots los bons furs;

En la forta mainada, hon tot un poble
Darrere l' ombra de Sen Jordi vá,
La alta senyera agermanant del noble
Ab l' aymat gonfanó del ciutadá;

Dalt de la trona, hon en la omplida escola
La sabiessa renaix de l' antigor;
En mitj dels jochs, hon la daurada viola
Reb de mans de sa bella el trovador.

Busca, busca la pátria llemosina
En los grans cors d' En Jaume y Fivaller,
En la ciencia de Llull, en la divina
Veu poderosa de Vicent Ferrer;

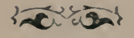
En les proveses de Roger de Lluria,
Sempre en guerra y tempesta victoriós;
En les que encara repetix lo Túria
Dolces esparces d' Ausias-March gloriós;

En les lleys justes y les tendres cobles,
Los vells reyalmes y els sagrats altars,
En los bons concellers y los reys nobles,
Los gays cantors y els fers almogavars.

Allí, á la llum del astre de la glória,
En lo combat etern dels pobles forts,
Lo roig ferro brandint de la victória,
Brillar veuhen la Pátria el meus records.

Vine á trovarla allí, y al fosch oratge
Abandona eixa runa funeral,
Perque no cab sa gegantina imatge
En lo fons negre del castell feudal.

1868.

VISANTETA 6.

FRAGMENT.

En blanca barraqueta, de sech pallús coberta,
Baix una gran figuera que la porta entreoberta
Guarda en l' ivern dels aires y del sol en el estiu,
Al costat de sa mare, que la defen y cuida,
La hermosa Visanteta, la filla mes polida
De tota l' horta, viu.

Té setze anys y es airosa; com un pi, dreta y alta;
Blanch lo front y daurada per lo sol cada galta;
Los ulls grans, vergonyosos, plens de llum, plens de foch;
Y quant algú la guaita, y els baixa tota inquieta,
Pareix que ab orgull diguen: "Es que encara la neta
Dels fers alarbs yo soch.„

Tan lleugera com vola l' aucell de branca en branca
Creuha els camps y al bras porta la cistelleta blanca,
Al compás dels seus pasos agrunsant l' altra má;
Y reina subirana que camine ab més aire

No l' ha vist en ensomnis d' amor ningun trovaire,
No l' ha vist ni vorá.

Quant saluden al auba los aussellets de l' horta,
En pobra cadireta sentada está á la porta,
Ab les faldetes rojes y el mocador al pit;
Y son cabell negríssim, llustrós més que la seda,
Fins á la terra penja y allí en les flors s' enreda,
En dos trenes partit.

Demprés los brassos alsa, blanchs com neu, y la rulla
Cabellera en mil voltes enrolla, y ab l' agulla
Clava, que té de perles coronat lo cap d' or;
Y el front baixa, y sa imatge contempla esbalahida
En los espills del aygua, que 's atura adormida
Entre 'ls lliris en flor.

Agenollada en terra, doblat lo coll, caiguda
La má, está allí mirantse, mirantse complaguda:
Filla d' Eva, ¿en qué penses? ¡En qué pensa! ¿Quí ho sap?
Sense que ella mateixa s' adone ni repare,
S' contempla, y encesa se posa si sa mare
Trau per la porta 'l cap!

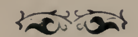
Quant l' altre jorn anaves ab dos ó tres vehines,
La cistelleta plena de tendres clavellines,
A vendre allá en la plassa les primerenques flors,
Los fadrins que t' miraven botar l' aygua lleugera
De marge en marge, alsantne la falda bufanera,
¿Qué 't digueren llavors?

¿Qué 't digueren llavores, que desde l' hora aquella
Si te mira ta mare, te fas tota vermella;

Y ella, la pobra dona, que te coneix tan bé,
Sense poder l' orige de ton anyor compendre,
Pregunta á totes hores, ab só queixós y tendre:
"Esta xica, ¿qué té?„

¿Qué es lo que té? Digauli, pregunteuli á la rosa
Qué té, quant esclatantse, l' estret capoll destrosa;
Digauli qué té al áliga al mampendre son vol;
Digauli qué té al arbre que 's vestix,—¡oh alegría!,—
De nous brots y de pámpols; digauli qué té al día
Quant surt triomfant lo sol!

1870.

LA DAMA DEL RAT-PENAT [7].

I.

Es un antich Trovador,
  Y está 'l pobre enamorat:
La Dama de son amor
Dama es d' estima y honor:
La Dama del Rat-Penat.

De pórpora es son mantell,
Y els Pals dú brodats en éll;
Llampeguen sos negres ulls;
Y baix l' argentat capell
S' escapen sos cabells rulls.

Ceptre d' or porta en la má;
La falda, plena de flors;
Ombra una palma li fá,
Y sos peus á besar vá
La mar ab cants y remors.

¡Qué imatge tan diferent
La del Trovador dolent,
Que li canta dia y nit!
¿Es un difunt ó un vivient?
¿Es un cos ó un esperit?

Trist y flach, feixuch y groch,
Caminant va poch á poch,
Com un mort que torna á viure:
Manca á son llabi 'l sonriure
Y al seus ulls el vital foch.

Marcit y blanch lo cabell,
Diu los anys del pobre vell;
La roba, de estranya mena,
De taranyines du plena,
Y la espassa de robell.

Y la citra empolsegada
Ab llastimosa tonada
Sona sempre, acompanyant
Sa veu, que surt ofegada
De son pit, sanglotejant.

"Yo soch, diu, lo Poëta, que avuy surt de la tomba;
No fuxques, bella Dama, no fuxques tú de mí;
Yo soch lo darrer eco, que encara trist rimbomba
Del parlar llemosí.

Yo soch la falaguera, dolcíssima rondalla
Que als jochs de ta infantessa doná vida y calor;
Yo soch veu de aleluya; yo soch crit de batalla;
Yo soch cansó d' amor.

Yo de Febrer, lo noble, y del devot Corella
Soch l' ombra, que retorna de son esglay amarch;
Yo 't porte la rïalla de Jaume Roig, y ab ella
Los suspirs d' Ausias-March.

Soch la paraula dolsa, que ixqué un jorn de tos llabis
Com de la bresca nova surt la flayrosa mel;
Ab la que tu escribies les gestes dels teus avis,
Y pregaves al cel.

¿No entens ya, bella Dama, la meva llengua morta?
¿No serves remembransa de ton amor per mí?
Yo soch lo darrer eco perdut, que 'l vent sen porta
Del parlar llemosí.„

II.

Com aquell que escolta grat
Cansó que oixqué en lo bressol,
La Dama del Rat-Penat
Al Trovador ha girat
Los ulls, plens de raigs de sol.

Y lo Trovador, bebent
Aquell divinal engís,
Reviscolat y content,
Seguix, ab tó més valent,
Son cantar, y diu axís:

"Yo al malferit En Jofre l' escut li vaig sostindre
Quant la dextra en sa nafra posant l' Emperador,
Pintá les Quatre Barres, que al passat y al pervindre
Son ton sagell de honor.

Yo, quant lo gran En Jaume, la Creu en la senyera,
Per ton amor lluytava, les ales plegar fiu
A la oroneta blava, que astruga mensagera,
Feu en sa tenda 'l niu.

Yo posí lo puríssim blanch llir en les mans santes
De ta divina Mare dels trists Desamparats,
Y baix son mantell ample, dos hórfens á ses plantes
Nüets y agenollats.

Yo, com á rey, la roja gramalla á lo teu poble
Donar vaig, y justicia y llibertat per furs;
Y á ton penó de guerra fiu, perque may se doble,
Passar per dalt dels murs.

Yo per fills vaig donarte, la fama be ho pregona,
Sants, guerrejants y sabis, poëtes y pintors,
Agermanant per sempre, Regina, en ta corona
Les palmes y les flors.„

III.

Tal lo fil daurat capdella
De sa rondalla el cantor;
Y al só de la história aquella,
¡Cóm se va ablanint la Bella!
¡Cóm reviu lo Trovador!

Sos ulls, fixos en la Dama,
Espurnejen una flama
De tan estranya virtut,
Que encen per tot y derrama
Vida, amor y joventut.

Lo front, que sort malastruga
Emboyrava, alsa valent
Sens ombra, núbol ni arruga:
No hiá mot que espresar puga
Com riu son llabi plassent.

Jove, agradós, aixerit,
Empunya la citra d' or;
Y mirantse fit á fit,
Abdós senten en lo pit
Lo bategar de un sol cor.

Ya la parella amorosa
Van cubrint y encercolant
Núbols de color de rosa,
Y ab tonada més joyosa,
Aixís éll repren lo cant.

"Al foch ardent, aymía, que en ton esguart m' abrusa,
Ab voladores ales mon esperit reviu;
Yo soch ton propi geni, yo soch la eterna musa
De ton parlar natiu.

Ya munta á lo seu trono la llengua menysprēada:
Contempla com avansa, cenyida de nous llors,
Y la que ve darrere llarguísima maynada
De valents trovadors.

D' enllá les grans montanyes, d' enllá les blaves ones,
Les veus dels passats segles ya formen novells cants:
Guaita com altra volta follejen tes besones
Ab los primers amants!

Y tú, la més polida de totes tes germanes,
La més enamorada dels vats d' un altre temps,
La que la llum dels ángels y el foch de les sultanes
Dus en los ulls ensemps;

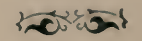
¿Per qué en obrirme tardes los amorosos brassos?
¿Per qué en renovar ductes los oblidats amors?
Vine, y de nou nos vegen units en eterns llassos
Los segles venidors.„

IV.

La veu calla altra vegada:
¡Canteu ara, himnes del cel!
Neula de la matinada,
Per la llum del sol brodada,
Esten ya lo nupcial vel!

¡Obri tú les ales d' or,
Poësía, que has triomfat;
Y caiga, ubriaca d' amor,
En brassos del Trovador
La Dama del Rat-Penat!

1872.

VERSOS PERA UN ALBUM.

Oh dama benvolguda, que canten los poëtes,
¿Vols que una flor te done dels valencians jardins?
Allí hiá roses fines, jesmil y vïoletes;
Mes yo cullir sols logre pobríssimes floretes
Entre ma fullaraca de versos llemosins.

Indignes elles foren de la reyal corona
Que pera tú trenaren insignes trovadors;
Mes si la oferta es curta, la voluntat es bona,
Y puix ma pobra Musa de bon grat te les dona,
Acepta bondadosa mes campesines flors.

Assí les tens, ben fresques, cullides d' aquest día;
Assí tens dels meus versos un xicotet pomell:
Acóstalho als teus llabis, d' hon mana l' ambrosía,
Y allí pendrá la dolsa flairor de poësía
Que es, dama benvolguda, lo que faltava en ell.

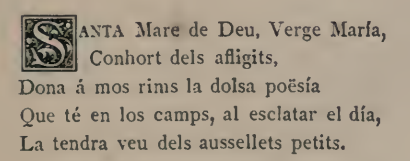

A MARIA SANTISSIMA [8].

Poesía premiada ab una flor d' argent en lo certámen fet en Valencia lo dia 20 de Desembre de 1874, pera celebrar lo quart centenar del establiment de la imprempta.

I.

SANTA Mare de Deu, Verge María,
Conhort dels afligits,
Dona á mos rims la dolsa poësía
Que té en los camps, al esclatar el día,
La tendra veu dels aussellets petits.

Posa en mon seny, dels astres que 't coronen
Les plassentes clarors;
Y perque bé ta puretat pregonen,
En mos dictats aquell perfum que donen
En ton altar les desfullades flors.

Y si es que 't plau, Senyora benehida,
Més que 'ls hymnes lo plant,

Perque ma veu resone adolorida,
Dónali els plors ab que á la mare crida
Quant se desperta l' innocent infant.

Y axís, al só de aquesta citra, que ara
Lo vent sen du y se pert,
La gent, que ouint al Trovador se para,
Creurá escoltar—¡ditjós yo si ho lograra!—
Ecos llunyans del celestial concert.

II.

Yo 't viu sobre núbols que 'ls ángels sostenen,
Ton fill en los brassos, blanch llir en la má;
Dels ulls, que les flames d' amor diví encenen,
Baixant les polpebres, que 'l plor escalfá.

Yo viu com encorbes ton front entristida,
Yo viu com tremola ton llabi vermell,
Si escoltes que 't criden ab veu afeblida
Los hórfens que ampara ton ample mantell.

Entorn del teu trono los cels espurnejen;
Somís á tes plantes, parat brilla 'l sol;
Y mentres los húmils querubs te festejen,
Tú mires la terra vestida de dol.

Y es que 'n la divina mansió delitosa
Remembres que 'ls hómens de fembra son nats,
Y més que Regina dels Angels gloriosa,
Vols ser tú la Mare del Desamparats.

III.

¿Quí no es desamparat en esta terra?
¿Quí no es, Mare, ton fill?
¿Quí podrá dir en la mondana guerra:
"Por no tinch ni perill.„

¿Quí podrá dir, enorgullint la testa;
"A mí no 'm cal conhort?„
¿Quí podrá dir, burlant de la tempesta:
"La nau tinch en lo port?„

La Humanitat, ab la sonrisa d' Eva,
Creuha 'l verger florit;
Mes ¡ay! tú saps, tú saps, ¡oh Mare meva!
Lo que hiá dins lo pit.

Tú, per lo front que llors triomfals coronen,
Veus los núbols pasar;
Tú als ulls, potser, qu' envetja al Amor donen,
Los veus llagrimetjar.

Tú saps hon van gemechs, suspirs y queixes,
Que 'l vent del mon sen du;
Puix per afanys filials els reconeixes,
Y els arreplegues tú.

Y persó es natural que á tú s' ampare
Lo pobre cor humá,
Com baix les dolces ales de la mare,
Per secret seny s' apinya la niuhá.

IV.

A tú clama ab veu dolenta
Tots els jorns lo pelegrí,
Quant, al caure el sol, s' asenta
A la vora del camí;
A tú t' invoca y te crida
Aquell que, al caure la vida,
Sent nafrat y mort lo cor;
Y el ditjós, quant entorn guarda
Y de son bé s' acobarda
Y de sa ditja té por.

A tú 'l nautxer, si en nit trista
Ya no veu mes llumenar,
Torna el seny y alsa la vista
¡Blanca estrela de la mar!
A tú la humana sabiessa,
Quant en los ductes tropesa,
Gira els ulls, en pitjor nit,
Y á tos raigs veu desgarrades
Les bòyres y nubolades,
¡Sol etern del esperit!

A tú, pensiva, 's reclama
La verge, quant lo donzell,
Tot ardent en casta flama,
Li posa en lo dit l' anell;
Y demprés, quant á tothora
L' infant, que riu ó que plora,
Acarona be al seu pit;
Y quant ab tendra smanía,

En los genolls, nit y dia,
Agrunsa el bressol, ya vuit.

A tu el pare s' encomana,
Si els fills li demanen pa;
Y el llaurador que en la plana
Lo solch obri y tira 'l gra;
Y el presoner que á la reixa
Aguaita y canta sa queixa;
Y el desterrat que va y ve,
Y allá en terres llunyadanes
Creu escoltar les campanes
De aquella vila hon naixqué.

A tu t' nomena tot llabi,
A tu t' aclama tot pit;
A tu 'l nici y á tu 'l sabi,
A tu 'l gran y á tu 'l petit;
A tu qui á lo mal fa guerra,
Y qui s' agarra á la terra,
Y qui busca un mon millor;
Y qui, en mitj de angoixa tanta,
Tot dol plora y tot goig canta,
Entusiaste Trovador.

V.

¡Lo Trovador! ¡Oh grates memóries! Dins ton temple
Penjada l' arpa santa de l' antigor contemple;
Y encara lluny escolte, com cor de serafins,
En lo mitj de un placévol aplech de reys y pobles,

Ressonar falagueres les inspirades cobles
Dels grans vats llemosins.

Com Salomó llohava la Sulamita bella,
Axís á tu 't cantaven, Mare y pulcra Donzella,
Ab cor net y pur llabi, doblat y nu lo front,
Teixint en sa garlanda tos noms, Rosa divina,
Hort clus, Casa daurada, y Estrela matutina,
Y eterna y clara Font!

Yo vull pobra violeta donar á eixa corona;
Yo vull á eixe gran himne, que sense fí ressona,
Pauruch y tremolantme, juntar mon humil veu;
Apártat de ma pensa, malavirada Musa
Que encens les negres flames en que 'l orgull s' abrussa.
Quant vol esser com Deu!

De cántichs de Sirena pertot omplint los ayres,
Y á les flors de la terra donant celestials flayres,
També mon cor nodrires de falsos affalachs;
També per la Quimera conduit, en aspra vía,
De la esperansa al ducte, de la fe á la follía,
Vaig caminar á bachs.

¿Qué s' han fet los ensomnis d' amor, tendressa y ditja?
Fugiren quantes glóries lo cor brussent desitja,
Com fuig en la nit fosca la boscatana llum.
La meva má, tocantles, cambiá totes les coses;
L' or s' ha fet plom y coure; carts s' han tornat les roses:
La flama, cendra y fum.

A tu vinch, oh Regina, vensut, á trossos feta
La citra; seca y morta ma palma de poëta;

Y entre 'ls petits y els pobres, petit y pobre yo,
Vull al estol juntarme, que vuy tos llaus escolta,
Perque mon darrer cántich repetixca altra volta
Ma primera oració.

La oració que ma mare de sa mare aprenguera,
La oració que 'ls amostra ma dolsa companyera
Als nostres fills, doblantlos los genolls en son llit;
La que ompli d' esperansa y llum l' ánima pura;
La que obri, oh Mare, á tota humanal crïatura
Tos brassos y ton pit.

¡Ave, María, plena de grácia! ¡Benehida
Eres tú y entre totes les fembres escullida!
¡Benehit de ton gremi lo fruyt es, sant y fort!
¡Santa María, Mare de Deu! Prega, senyora,
Per nosaltres, los pobres pecadors, en esta hora,
Y en l' hora de la mort.

ROMANS

DELS QUATRE TROVADORS[9],

PREMIAT EN LO CERTÁMEN QUE 'S FEU EN VALENCIA PERA 'L SENT CENTENAR DE LA MORT DEL REY EN JAUME 'L CONQUERIDOR.

Et præterea si suum populum dilexerint, Deus diliget eos amplius, et ipsi melius facient facta sua.

Consells del Rey En Jaume á sos fills, en son codicili.

I.

LA gent veu esbalahida
La funeral procesó;
¿Hon van los macers tots negres
Y les senyeres de dol?
¿Hon porten en aquest carro
Vestit de vellut y d' or,
Eixa flamejant espassa
Entre paumes y crespons?
L' infant al sí de sa mare
S' acarona mitj plorós,

Y espahordit li demana;
"Mare meva, ¿quí s' ha mort?„
  De sopte, veig aparéixer
Tres fantástichs Trovadors,
Y enmantinent un gran rogle
Fa lo popular estol.
  ¿De hon venen? Ningú ho sabía:
¿Quí son? No hu saben tampoch:
En los amples mantells negres
Van embolicats del tot.
  Les robes son de altres segles;
Los visatges d' altre mon:
Si van, no deixen petjada,
Ni ombra fan, estant al sol.
  Baix lo mantell, de la dextra
Penjada, 's veu y no molt,
Una citra coronada
De rams de ciprer y flors.

II.

  Un dels Trovadors avansa,
Altiu, gentil y joyós;
Sonant van, com acamina,
Sonant van sos esperons.
  Lo mantell li cau del muscle,
Y resplandeixen d' un colp
En son pit cota de malles,
Capell de ferro en son front.
  Al costat lo brant li penja;
Sos guarts son de llum y foch,
Y estenent lo bras al poble,
Axís diu: "Escolteu tots.„

"Dels pichs y dels singles de la aspra montanya,
Hon l' áliga nia y el vent pren lo vol,
Creuhats del Altisme, soldats de la Pátria,
Devallen, les Barres portant als penons.
Ni els rius, ni les serres, ni el mar els aturen:
¡Mallorca, en ton illa captiva entre flors!
Desperta y ovira les naus que allá venen
Lluytant ab les ones, lluytant ab la mort.
L' alarb en la torre doná el crit de guerra;
Contra ell van los nostres, punyant com á bons;
¡Oh sanch de Moncada, la terra consagres!
¡Mallorca, eres lliure! ¡A Deu glória y pro!
¡Cristiana Valencia! ¡Marrida y plorosa,
Seguda ab cadenes en mitj dels teus horts!
Al Puig de la Verge los ulls humits gira,
La Creu hi contempla que tens en lo cor.
¿Qué val la morisma que tanca tes portes?
¡María! ¡Sant Jordi! ¡Vengut es lo jorn!
¡Oh torre del Temple, la Creu santa aixeca!
¡Al cel llau, Valencia, y á terra els genolls!
¡Garlandes y vítors á l' host generosa!
En cap ¿quí cabalca, brandant lo Tisó?
¡La gloria d' España! ¡L' amor de Valencia!
¡Lo gran rey En Jaume! ¡Lo Conqueridor!„

III.

Altre Trovador avansa
Pas á pas y poch á poch:
Seny y ciencia á son visatge
Donen tranquil resplendor.

Tira arrere el mantell negre,
Y ab respecte veu tothom
Sa gramalla, més vermella
Que les Barres d' Aragó.
La citra porta y un llibre
Tot empolsegat y groch;
Y ab veu ferma y compasada
Va parlant estes rahons.

"Penjada en lo temple l' espassa beneyta,
Capell y celada llevats ya del front,
Lo rey en son trono, lo ceptre empunyantne,
Als grans fa justicia, y al poble, millor.
L' encerclen, donantli consells de sabiessa,
Guerrers y llegistes, abats y doctors;
Lo rey els escolta; sos furs adés dicta;
Los furs qu' el rey dicta, ben grats á tots son.
Obrint ya les portes castells y abadíes,
Igual lley respecten prelats y barons,
Y en viles y en pobles la gent més menuda:
"Ya som lliures, crida, ya som germans tots.„
De Pau y Justicia Fortuna es la filla.
¡La santa olivera, cóm s' ompli de flor!
Lo ferro de tantes glorioses batalles
Dels camps delitosos obrint va ya 'ls solchs.
Y fins los paurosos juheus sense pátria,
Y els alarbs mateixos, lo cap sota 'l jou,
Als peus tots postrantse del noble rey, diuhen:
"En Jaume, bon pare, tos fills humils som.„

IV.

Lo ters Trovador avansa:
¡Venerable y sant varó!
Dijunis y penitencies
Cóm li han trencat la color!
Cau á terra el mantell negre
Y brillant flameja al sol
Sayal més blanch que la escuma
Y roja Creu sobre 'l cor.
L' esperit que en sos ulls brilla
Ert manté son feble cos;
Y diu ab la valentía
Dels profetes d' altres jorns.

"¿Per qué hiá sobre eixe pujol set estreles?
¿Qué música es esta que sona en lo fons?
Lo rey diu: "En somnis he vist á María:
Caveu la montanya, caveu sens repós.„
Los pichs y les masses obrint van les roques:
La música sona més dolsa y més prop:
"Rey, hiá una campana—Alseula de presa„
¡Gran Deu! ¡Qué armonía! ¡Gran Deu, qué claror!
¡Mireula! ¡Es la Verge! ¡La Santa María!
¡Del cel sobirana! ¡Regina del mon!
Lo rey s' agenolla y diu: "Escolteume,
Fra Pere Nolasco, Ramon Penyafort.
"Aquesta, Patrona será de mon regne:
Sa imatge divina portar vull per tot:
Esglésies bastiuli, convents y capelles;
Obriu be mes arques; prengau mes tresors.„

Axís lo rey deya, y glória cantaven
Los bisbes y els monjos, y els clercs y els devots,
Y tots per lo príncip tan grat á María,
Al cel demanaven la benedicció.„

V.

Aytal, l' un demprés del altre,
Parlen los tres Trovadors:
Mut lo poble romanía
Tot atent á eixes rahons.
¿Per qué, de sopte, en la plassa,
Naix y creix estrany soroll,
Y surt de totes les boques
Un crit d' espasme ó de goig?
¡Mireu, mireu! Hon estaven
Los tres Trovadors, hiá un nou:
¿Es ensomni de la febre,
Ó esperit miraculós?
Un donzell ab blanques ales
Pareix que mamprenga 'l vol;
Sa corona es de llum pura,
Y la citra un arpa d' or.
Y á la divinal esfera
Remuntantse poch á poch,
Axís canta, acompañantlo
Querubins y ángels en cor.

"¡Mortals, que en la terra sou hostes d' un día.
De vida gloriosa corona es la mort!
¡Mireu en su lluyta darrera al rey Jaume!
¡La Creu y 'l cilici son brant y escut son!

En dura tarima, vestit d' estamenya,
Ell jau, y el contemplen lo poble y la cort;
Y axís diu á En Pere: "Pren, fill, esta espassa:
Per Deu sols la empunya, pel dret y l' honor.
"Serveix á la Pátria, serveix á la Església:
Petits y grans, síen iguals per tu tots;
Y aquesta sentencia jamay tu la oblides:
LO REY QUE AMA AL POBLE, YA ES GRAT AL SENYOR.
"¿Per qué ploreu, filles? Si em dona 'l cel vida,
Poblet, que m' aguarda, será lo meu port;
Si ya Deu me crida, deixant ceptre y llansa,
Al últim judici men vaig sens pahor.„
Y ab santa alegressa los guarts al cel gira;
Entorn seu esclaten gemechs, crits y plors;
Y allá dalt un ángel de bat en bat obri
Les portes daurades del cel luminós.

VI.

La gent veu esbalahida
Desparéixer la visió:
Les campanes, que 's planyíen,
Ya van joyoses al vol.
En la Seu va entrant en triumfo
La funeral procesó;
A la santa veu del orgue
La canonada respon.
Aleluya sembla el *requiem*
Dels prelats y capiscols;
Mantell rëal els draps negres,
Vestits de festa els de dol.

Y grans y petits tots criden:
"En Jaume, En Jaume, no has mort:
Eterna será ta glória;
¡Vítor al Conqueridor!„

1876.

SALUTACIÓ

als poetes de Catalunya, Mallorca y Provensa que vingueren á les festes del centenar del rey En Jaume.

Fills de la noble terra que may del cor s' allunya!
¡Trovadors de Mallorca! ¡Cantors de Catalunya!
¡Felibres de Provensa! ¡Companys, amichs, germans!
Valencia á vostre encontre tota joyosa avansa
En lo front la vergonya, y en los ulls la esperansa,
Y lo cor en les mans.

Darrer infant de aquella casa pairal, que un día
Omplí tota la terra de glória y poësía
Ab ses famoses gestes y sos brillants amors,
Ma Pátria en los flayrosos vergers de les sultanes,
Dormía, dosser fentli les palmes africanes
Y els tarongers en flors.

Dormía y ensomiava. De la passada glória
Imatges falagueres buscava en sa memória,
Perdudes remembrances de *Amor* y *Pátria* y *Deu;*
Y mentres les plorava borrades y desfetes,

Com cant que devallara del Paradís, poëtes,
Escoltá vostra veu.

Escoltá la veu vostra, venint de llunyes terres,
D'enllá les aigues blaves, d'enllá les aspres serres,
Clamant: "¡Oh llemosina rassa reyal, salut!
Lo vel esqueixa, oh Viuda; los ferros romp, Captiva;
Regina, torna al trono; desperta, Morta-viva:
Lo teu jorn es vingut.„

Y en aquelles contrades hon á la gaya ciencia
Dictaren lleys los llabis sonrissents de Clemencia,
Alegres responíen als cants dels trovadors,
Avinyó la papesa, y Nimes, la romana,
Y Marsella, la grega, y Beziers, que romana
Mullada encara en plors.

Y al ressó de eixes troves sentíense conmoures
Les montanyes poblades de centenaris roures,
Hon serva Catalunya sos recorts y sa llar;
Y la platja hon asenta son trono Barcelona,
Y hon l' antiga Tarraco, banyant los peus en l' ona,
Mira els segles passar.

Y al portar ses esparces la fresca marinada
A les daurades illes, que en l'aigua enjogasada
Esbart semblen de cisnes que fugen mar adins,
S' esbategaven totes del goig que les omplía,
Com, quant lo nautxer canta, boten plens de alegría
Los joganers daufins.

Llavors, com la donzella que espahorida guarda
Pendre vida el seu somni, y tem y s' acobarda,

Valencia, tremolosa, sense saber per qué,
Deixant caure, poruga, de ses mans amoroses
Les garlandes trenades de primerenques roses,
Parlá, y axís digué:

"Vostres cansons, poëtes, no son pera mí noves:
Recorts de l' infantessa me porten eixes troves,
Entre els boyrosos núbols de un són pesat y llarch.
Es vostra amada llengua la llengua dels meus avis;
La que engisá la terra quant brollava dels llabis
Del meu dols Ausias March.

"En est noble llenguatge mos reys, en altres segles,
Donaren á son poble bons furs y sábies regles;
En est noble llenguatge, pel Senyor benehit,
Senyalant á la terra la salvadora vía,
Per la boca brussenta del meu Vicent un día
Parlá el Sant Esperit.

"Y avuy que aquesta llengua, oh Trovadors, oh Mestres
Dels Pirineus als Alpes, juntant les fortes dextres,
Aixecau, com la santa senyera, ab nou amor,
Menysprēada en ma boca ya fa tems la contemple,
Y no tinch, per parlarla, més lley, regla ni eixemple,
Que 'ls bategs de mon cor.

"En ma florida platja, mes valls y mes montanyes,
En los ramats dels pobres pastors, en les cabanyes,
En la vila hon la seda teix y tiny mon infant,
Rebordonit, be ho pense, de son orige noble,
Lo vostre parlar sempre li serveix al meu poble
Per lo riure y lo plant.

"Si en sos dictats encara troveu alguna espurna
Del foch sagrat que serva l' antigor en son urna,
Vingau á mí, Poëtes, y com en altre temps,
El pa y la sal partintne, juntant les mans amigues,
Parlem de nostres avis, y les cansons antigues
Entonem tots ensemps.„

Axís digué ma Pátria, y ab la millor volensa,
Venguts sou de Mallorques, Catalunya y Provensa,
Responent generosos á son apel joyós;
Y ella tem y batega, com la novella esposa,
Quant, sens vel, en sa cambra, de sa belltat ductosa,
Se veu davant l' espós.

¿Voleu trovarla plena de grácia y poësía,
Per més que vergonyosa y humil y pobra sía?
Mireula ab cor de mare y ab ulls de enamorat;
Puix obrint be los brassos, com á l' amant l' amada,
Vos oferix, ab tota son ánima inflamada,
Amor y germandat.

Joliol de 1876.

ALS PERIODISTES DE BARCELONA,

havent rebut l' antor en premi la copa d' or y argent que dits periodistes oferiren pera 'l concurs literari del centenar del rey En Jaume lo Conqueridor.

De mans de la Poesía
He rebut en joyós dia
Vostra copa d' or y argent:
Penyora de germanía
Será pera mí eternament.
Obrint la terra son pit,
Doná lo preciós metal;
L' Art l' ha forjat y polit,
Y la Musa 'l vas ha omplit
De son licor celestial.
Axí, si á la copa bella
Acoste 'l llabi ab amor,
Trove, ubrïacat, en ella
Tot quant plau y meravella
Al sentit, l' esment y el cor.

Los camps de la nostra terra,
Los rius que corren per ells,
Les viles y la aspra serra

Que ompliren la fe y la guerra
De monestirs y castells;
Los recorts de antigues gestes,
Les Quatre Barres de sanch;
Lluytes triomfals ó funestes,
Y en mitj de aquelles tempestes,
Sant Jordi en lo cavall blanch;
Los grans reys, los altíus nobles,
Los sabis prelats, los pobles
Mantenedors dels bons furs;
Lo trobador y ses cobles
Plenes de dictats obscurs;
La miraclosa capella
Hon la Verge está entre espills,
Y de genolls al peus d' ella
La enamorada donzella
Que es vuy mare de mos fills;
Tot quant fon ó pot ser grat
Al sentit, l' esment y 'l cor,
Tot, confondit y plegat,
Ho trove en lo fons sagrat
De la bella copa d' or.

Y es que brolla la joyosa
Inspiració d' allí dins,
Destilant la mel flayrosa
Trovada, rosa per rosa,
En sos fantástichs jardins.
¡Ditjós yo, que en esta vida,
Sempre abeurada de fel,
Una gota benehida,
Ab vosaltres compartida,
Poguí obtindre d' eixa mel!

Ella endolsará mos díes,
Ella embellirá ma mort,
Y á totes mes alegríes,
Com llunyanes armoníes,
Mesclará vostre recort.

1876.

EN LA MONTANYA.

Montanyes, montanyes blaves,
Que miraba yo de lluny,
Quant brillant vos coronava
Lo sol, al finar son curs,
O el front vos encaputjaven
Los borrallets dels niguls!
¡Montanyes, montanyes blaves,
Que semblaveu als meus ulls
Glorioses y eternes fites
De un mon més alt y més pur!
Ya vostres aspres costeres
Trepitjen mos peus feixuchs,
Y estenent les mans y els brassos
Y els pensaments cap-á-munt,
Busque en vosaltres, montanyes,
La pau que trovar no puch.
¡Quántes vegades ma pensa
(¡Somnis d' amor benastruchs!)
Com al niu va la oroneta,
Als vostres cims ha vingut!

Tots enmarletats de roques,
Eren per mí aqueixos murs
Castells de fades hermoses
Y de gegants rabasuts.
Escoltava, adins, als cíclops,
Que batent lo ferro fus,
Per ses lluytes soterránics
Forjaven llances y escuts;
Y en la bauma de blanch marbre
Guaytava, allá al fons obscur,
La ondina que en la font freda
El bell cos banyava nu.
De nit, sonava en la fosca,
Lladrar y udolar confus,
Y fugint, per colls y combes,
Passava lo cerf pauruch,
Y darrere, sonant nacres,
Cassadors desconeguts.
Llavors, la lluna sortia
Entre núbols, y al vesllum,
Nimfes, de flors coronades,
En lo vert tossal d' un puig,
Donantse les mans, rodaven,
Sens aturarse un minut,
Al só de llunyana música
Que no tocava ningú.
Altres vegades, preníen
Mos pensaments divers curs,
Y antigues gestes, al vórevos,
Remembrava punt per punt.
En vostres penyals la Pátria
Brandá el ferro, may vensut;
La Llibertat estenía

En vol triomfal y segur
Ses valentes ales de àliga,
(¡Ben enfangades avuy!)
Y la Fé, la dels ulls closos,
Allá dalt donava llum.
El castell y el monasteri,
Com germans, s' alsaven junts;
La vila, á llurs peus seguda,
Ab ells pactava sos furs,
Y quant lo tró de la guerra
Rodava per valls y munts,
Castell, monasteri y vila
Eren el casal comú,
Y Fe, Llibertad y Pátria
Un sol llas de triple nuch.
¡Quánts enderrochs, hont la gralla
Niha y lo teixó s' ajup,
De meravelloses gestes
Foren testimoni mut!
Encara, en la nit callada,
Veig yo, com apareguts,
Devallar per eixes roques
Tots nos avis, un per un.
Baixa el feréstech celtiver
De dur cor y ferreny puny,
Que l' alzina, al gorch penjada,
Nodrix ab selvátich fruyt.
Baixa la maynada heróica
Que en l' alta senyera du
Les Quatre Barres, espasme
Del sarrahí descregut.
Baixen los que ahir encara
Ab l' empolsegat trabuch

Del invasor de la terra
Capbusaren tot l' orgull;
Y eixa llarga colla de héroes,
Que entre 'ls negres penyals surt,
Sembla que diga: "la Pátria
Posá lo niu assí amunt.„
  També á vegades (¡uns altres
Llampechs de la joventut!)
Llegint de la antiga Arcádia
Amors y dolces costums,
¡Montanyes blaves, yo día,
Cau de oblidades virtuts,
Ditjós qui en les vostres serres
Flors de la inocencia cull!
¡Ditjós qui, al casal dels pares,
Seguix en pau l' antich us,
Y, com vent per la montanya,
Passa pel mon sens fer bruyt!
¡Balls de les eres, hont brilla
Lo gra en daurat curumull!
¡Oh cansons de la verema!
¡Oh foll trepitjar dels trulls!
¡Ramats que á la vila tornen!
¡Blanch anyells! ¡Cabritets rulls!
¡Ovella, que agenollada
Pobra pastoreta muny!
¡Fresca font, hont la donzella
Va, lo cor y el cánter buit,
Y plens los torna á sa casa
D' aygua neta y d' amor pur!
¡Llar, hon lo tronch espetega
Y hon la flama alegra llu,
Mentres xiula 'l vent de ora

Y la tempesta retruny!
¡Llegendes meravelloses
Que 'l avi conta als menuts,
Tots arrupidets en cercle,
Badant la boca y els ulls!
¡Faules! ¡Recordances! ¡Somnis!
¡Resplendors despareguts!
Ya del ánima esglayada
No podeu matar l' enuig.
¡Oh mare Naturalessa!
Abeurarme en ton sí vull:
May al malhaurat li negues
L' aspra llet de ton pit dur:
Done avuy ta eterna sava,
¡Font darrera de salut!
A mon pit nova halenada,
A la meva sanch nou bull.
¡Flayrors de la primavera!
¡Vent que en la tardor rebulls,
Arrabassant de la arbreda
Despullada el sech rebuig!
¡Vïaranys entre clapises
Anguilejants y perduts,
Hon lo fullaram del roure
Y dels pins sota 'ls peus cruix!
¡Font d' argent-viu, que una roca
Mana y altra roca engul,
O borbollejant alegra
Llisca entre 'ls penyals y fuig!
¡Singles, que bat la tempesta,
Com la mar bat los esculls!
¡Turons, que 'l raig esportella!
¡Nigulats, que 'l vent sen du!

¡Lluminoses matinades!
¡Cel blau! ¡Ventijols! ¡Perfums!
¡Oh pau del cor delitosa!
¡Oh soletat! ¡oh quietut!
Del mon dels homens darrere
Quedá 'l formiguer impur:
Com soroll de mar llunyana,
S' ou son flux y son reflux.
Vistes d' aquestes montanyes,
Port de la vida segur,
¡Quán petita es sa grandesa!
¡Quán curta sa multitut!
Ses ditjes, ¡qué flors marcides!
Ses glóries, ¡qué térbol fum!
Esperit, obri les ales;
¡Amunt, sempre per amunt!
Vola del pla á la montanya,
Vola del tossal al puig,
Vola del puig á la serra,
Vola de la serra als nuus!
Res hiá que ton vol detinga,
Res hiá que ton vol atur:
Sobre els núbols, les estreles
Alcen son palau-de-llum;
Y sobre núbols y estreles,
Está el Gran, el Fort, el Just,
Está la eternal Bellessa,
El Bé infinit y absolut!
Si d' eixa mística escala
Arrivar al fi no puch,
Muntat en esta almenara,
Hont lo veig de menos lluny,
Y hont lo vent del cel aviva

Lo foch diví que 'm consum,
Passaré, aixecant los brassos,
Los jorns que 'm resten, ya curts;
Y quant m' endorga per sempre,
Les mans juntes y els ulls cluchs,
Estará mes prop mon ánima
¡Oh Deu! per volar á tú!

Montanyes del Maestrat, Joliol de 1877.

A FEDERICH MISTRAL.

LLETRA EPITALÁMICA.

M' han dit que enguany, al caure del estiu,
Felibre-rey, en ton llorer altiu
Pará lo vol una coloma blanca:
¡Trove l' aussell del cel regalat niu
En la gloriosa branca!

¡Y el trovará! Puix es ton noble cor
Font viva y cútia d' eternal amor,
Que surt á doll en tes cansons divines,
Com lo riu desparrama son tesor
En corrents cristalines.

Ton ánima y tos versos inspirats
Per los horts, los guarets y los sembrats
Seguiren feels á la inocent Mirella,
Y en los tossals y singles empinats
A la fada Esterella.

¡Falaguera visió, que 'l pensament
Infanta al foch de son desitj brussent
Quant de la realitat trenca los llassos!
¡Y exa visió la tens avuy present,
Obrinte els amants brassos!

¡Triunfa, nou Calendau! L' himne nupcial
En ta llahor ressona sens igual,
Y alcatifen les Muses amoroses
Lo camí de ta cambra marital
De desfullades roses.

La porta, que has buscat, del Paradís
S' obri als teus passos, Trovador felís;
Y totes les somniades meravelles
A tos ulls apareixen d' improvís,
Més que 'n tos somnis belles.

De quanta poësía tu has crëat,
Cull en est dols moment lo fruyt daurat,
Y discret gotja quant lo cor desitja,
Que al dintell d' eixe cel está sentat
L' angel mut de la ditja.

1877.

LO RAT-PENAT [10].

Poesía llegida en la festa celebrada pera 'l establiment de la Societat d' aquest nom.

I.

Entre totes les váries crïatures
Que crïá el Pare Etern, pures é impures,
Hiá un pobre animalet,
Tan lleig, tan malastruch, tan miserable,
Que ducta 'l mon si es Deu ó si es el Diable
Qui l' ha infantat y fet.

De rata té lo pel, d' aussell les ales;
Mes, despullat de plomes y de gales,
Volant en la foscor,
Pareix una fantasma ó mala cosa,
Un confús *no sé qué*, que 'ns causa nosa,
Un *no rés*, que 'ns fa por.

En tenebrós forat ó cova humida
Passa, tot sol y mut, la trista vida

Mentre 'l sol resplandeix;
A la nit, vola incert, y torna y gira,
Tremolejantse tot, com si fugira
De algú, ó de sí mateix.

A vegades los xichs, gent sense entranyes,
L' acassen, ben armats de llargues canyes;
Y quant l' han capbusat,
Ab joya gran y xillerisa rara,
El claven á una porta, viu encara,
Al pobre Rat-Penat!

¿Per qué eixe animalet, que 'l mon menysprea,
Ennoblit, agrandat en nostra idea,
¡Oh amichs, oh germans meus!
Lluminós l' admirem y ple de glória,
Com l' áliga triomfal de la victória
De Júpiter als peus?

¿Per qué 'l veig, ab ses ales eixamplades,
Senyorejar los vents y nubolades;
Estendre el valent vol
Sobre el passat llunyá, sobre 'l pervindre;
Muntar al cel, y fit á fit sostindre
Tota la llum del sol?

Eixe misteri, pera gents estranyes,
L' explica el crit que surt de les entranyes
De tot bon valenciá:
¡Sant amor de la Pátria Llemosina,
Inspira tu la história peregrina
Que brota als llabis ya!

II.

Era un Rey: los nostres avis
El veren: los cabells rulls;
La mel d' amor en los llabis,
La llum divina en los ulls.
La Creu en lo pit portava;
En los combats li donava
Sant Jordi son cavall blanch;
Y sa espassa, raig de guerra,
Feu fructificar la terra,
Regantla ab heróica sanch.

Sempre baix les dures malles
Sentiments servava purs;
Com guanyava les batalles,
Aixís dictava els bons furs.
Era, en pau y en guerra, eixemple
Dels grans; humil en lo temple;
Ministre armat del Senyor:
Tal, admiració dels pobles,
Veig en llegendes y cobles
A Jaume, el Conqueridor.

Tot joyós, gentil y alegre,
Tot falaguer era en ell:
Sols paurós, sinistre, negre,
Sobre lo daurat capell,
En lo lloch del real signe,
Ab ulls d' esperit maligne,
Badant la gola afamat,

Les verdoses alés hertes
Estenía, sempre obertes,
L' espantable Rat-Penat.

Era senyal y figura
Del combat penós y etern
Que en la vida sempre dura,
Nit y dia, estiu é ivern;
De la vigilant sabiessa
Que té sempre el ala estesa;
Del indomable valor,
Que en guerra traidora ó franca
May los ulls matiners tanca
Per descuyt, cansanci ó por.

Al vore 'l signe terrible
Sobre 'l front de aquell bon Rey,
Com si una forsa invisible
Els sujectara á sa lley,
Tombaven tots á ses plantes,
Y descregudes ó santes,
Les gents, ab crit general,
Clamaven: "Benehit sía
Lo Rey que defensa y guía
Poder sobrenatural."

En Valencia, ple de glória,
Morí el gran Conqueridor:
Mancávali una victória,
Y la buscá en mon millor.
Al vore que els ulls tancava,
Lo Rat-Penat, que 'l vetllava,
Tancá les ales també:

Mes lo Rey de esta manera
(Fon sa voluntat darrera)
Al Rat-Penat li digué:

"¡O bon servidor! escolta,
Escolta ma voluntat:
Les ales obri altra volta;
Vetlla sobre esta ciutat.
Tot mon amor posí en ella:
Valenta, pietosa, bella,
Mes Barres per blasó dú:
Sobre eixes glorioses barres
Clava bé les fortes garres
Y eixampla les ales tú!„

Y allí está clavat encara;
Y ha estat sempre, y ha de estar:
Imatge gloriosa y clara;
Eixemple etern que imitar:
Emblema de vigilancia;
De fermessa y de constancia
Noble y contínua llissó,
Que per los segles dels segles,
Dictará les millors regles
A la pátria inspiració.

Ell dú sempre per les sendes
De la glória á nostra gent:
Ell va fer niu en les tendes
Del almogáver valent;
Ell, en les barques de Llúria,
De la mar burlá la fúria;
Ell, en jorns annubolats,

Quant lluytaven reys y pobles,
Amostrá á morir com nobles
Als vensuts agermanats.

Ell estengué son imperi
Sobre tots, grans y petits,
Ciutat, vila ó monasteri,
Llochs vedats ó benehits.
Ell ab ses ales rosava
La citra que puntejava
Ausias, lo bon cavaller;
Y com visió santa y bona,
Volava sobre la trona
Del pare Vicent Ferrer.

III.

Demprés, á lo teu vol donaren guerra
Ratjes de un vent contrari á nostra terra,
¡Oh gloriós Rat-Penat!
Y ab nostres própies mans, no ab mans estranyes,
Com los malignes xichs, á colps de canyes,
Te ham ferit y nafrat!

Te hám ferit y nafrat quant la memória
Ham apartat de nostra pátria história,
Del nostre parlar dols;
Te ham ferit y nafrat quant neguitosos
Ham deixat caure, ingrats, nostres gloriosos
Monuments en la pols.

Te ham ferit y nafrat quant nostra pensa
Buscava, fent als pares greu ofensa,

Frévolles novetats;
Quant uns ab altres, en la llar del avis,
Fills de un mateix bressol, per folls agravis,
Guerrejavem irats.

Mes en lo fons del pit bullia encara
Aquel amor antich, que renaix ara,
Com menuda llabor
Que soterra en los camps la neu primera,
Y brotant, al tornar la primavera,
Dona al mon nova flor!

Amichs, germans: la Pátria Llemosina
Renaix per tol! Rebrota la englantina
Del nostre Saber Gay:
Juntemse á la host, de llors ya coronada,
Formant, oh Valencians, una maynada,
Que no 's desfassa may.

Formem una maynada, hon sempre encesa
Brille la llum del art, de la sabiessa,
Del seny, del esperit;
Hon parlen tots los llabis una llengua,
Hon tots los cors, sense temor ni mengua,
Bateguen á un sol crit.

Y en membransa dels avis; en penyora
De la glória passada y venidora;
En fé de germandat;
Com penó, com estrela que nos guía,
Entre llaus de victória y de alegría,
Alcem lo Rat-Penat!

Joliol de 1878.

A LA REYNA DE LA FESTA [11].

Poesia que guanyá la *flor natural* en los Jochs-florals del RAT-PENAT celebrats per primera volta el 29 de Joliol de 1879.

Oh Reyna de la Festa, yo no 't conech encara;
Mes sols á tú lloharte mon cant fantasiós vol:
Aixís l' au matinera, quant l' alba el cel aclara,
Com si les glóries totes del jorn adivinara,
Avans de que 'l sol ixca, ya está cantant al sol.

Alegra y vergonyosa, poruga y satisfeta,
Com verge desposada que arriba al sacre altar,
Ya, per la má conduida del llorejat poëta,
Y per ceptre una rosa dels verts jardins d' Edeta,
Te veig al trono insigne del Gay Saber muntar.

Y escolte com recorre ton nom, de boca en boca,
Les apretades files en falaguers mormulls;
Y mire com proclamen lo goig que te sofoca,
Quant ya ton peu les grades del alt cadafal toca,
La flama de tes galtes y el raig de los teus ulls.

Y sent, per fí, dels vítors la popular tempesta,
Que esclata quant t' asentes en la cadira d' or,
Y en mitj de tots, gotjosos, te veig triomfar modesta:
Yo no 't conech encara, oh Reyna de la Festa,
Mes ya, ple d' esperances, es teu tot lo meu cor.

¿Serás infantil verge, que en l' ánima amorosa
Encara amagat guarda lo seu desitj incert?
¿Serás amant doncella? ¿Serás honrada esposa?
¿Serás lo capoll tendre ó la esclatada rosa
Que les enceses fulles al sol d' estiu ha obert?

No ho sé, Reyna somniada; mes yo de tú m' ampare,
Com de la imatge santa lo pelegrí cansat;
Nina, verge ó matrona; esposa, filla ó mare,
Fóres y serás sempre, si ho veig be y ho repare,
Angel guardiá, que adora la pobra Humanitat.

Eres aquella Dafne que ab ardorosa flama
Per les tesálies selves Apolo perseguí,
Y que en llorer trocantse, li vá donar la rama
Que eternament florida, sa magestad proclama,
Y en lo front dels poëtes reverdirá sens fí.

Eres la misteriosa Rebeca, santa y bella,
Que á l' ombra de les palmes, vora el camí polsós,
Omplí en lo pou simbólich la blanca canterella,
Y els amorosos brassos alsant, tota vermella,
L' acosta al brussent llavi del misatger ditjós.

Eres la vergonyosa princesa enamorada,
Que al trovador al vore dins son palau dormit,
Lo front viril li besa, fugint apresurada,

Y el fa somniar que alguna tendra y sensible fada
Per ell baixá dels astres en la callada nit.

Eres divina imatge que 'ls nobles cors abrussa
En flama inextinguible d' un desitjar etern;
La que en ensomnis veren, casta y serena Musa,
Petrarca en les arbredes florides de Valclusa,
Y Dante entre les rojes fogueres del Infern.

Eres gentil bellessa que 'l esperit falaga;
Nimfa en lo bosch ombrívol, y náyade en lo riu;
La encantada doncella que en fort castell s' amaga;
La sonrisent sirena, la enjisadora maga,
Que sempre, á totes hores, nos fuig y nos sonriu.

Eres Fe y Esperanza, y Amor y Poësia;
Font, en la baixa Terra, de subirans plahers;
Bácul que nos sustenta, brussola que nos guía;
Eres la má que estesa sempre en la nostra vía,
Nos mostra les dresseres dels horizonts darrers.

Yo, que també entre núbols y estreles te contemple
Yo, que també 't consagre cult reverent y sant,
Com lo devot que porta son gra d' incens al temple,
En segura penyora, com profitós eixemple,
Vull dedicarte, oh Reina, mon humildíssim cant.

L' honor, la gentilessa, la fe, la pâtria glória
Cantarán tot á l' hora famosos trovadors;
Del art les meravelles, dels héroes la memória,
La pasada grandessa, la certa ó ilusória
Ditjosa benhauransa dels sigles venidors.

Y sobre aqueixes palmes y llors, ceptres y glavis,
Entre eixes visions santes, que brillarán sens vel,
En mitj de reys y artistes, conqueridors y sabis,
Aixecaré ta imatge, la sonrisa en los llabis,
Y en tos ulls reflectantse totes les llums del cel.

No ab terrenal bellessa, ab altra molt més pura,
Resplendirás gloriosa, com sol del esperit;
Y te vorá el poëta com símbol y figura
De la belltat aquella que sempre viu y dura,
Y ab sa claror eterna llumena l' infinit.

A MA FILLA MARIA

AL DONARLI LA ROSA DEL PREMI.

Saber vols, filla meva, quina es aqueixa rosa
Que tremolant de ditja, posí sobre 'l teu cor,
Y que tú, esparverada, guaites tota ductosa,
Plena ensemps de alegría é indefinible por?

¿Saber vols y comprendre, cóm entre joya tanta
Que ab los llampechs flameja del or y del argent,
Al trovador pensívol no mes atrau y encanta
Aqueixa flor, que sopte desfullará lo vent?

¿Saber vols, oh María, per quin estrany misteri
Avuy es ceptre mágich en ta inocenta má,
Y te dona, entre vítors, lo fantasiós imperi
Que solament un hora, com ella, durará?

Aqueixa flor vermella, d' espines rodejada
Que al vent que la mustiga, li dona sa flairor;

Es la mística rosa, simbólica y sagrada,
Es de la poësia la subirana flor.

Es la que en lo desvari de febrosench deliri
La Humanitad inquieta busca per totes parts;
Es lo cálzer puríssim é inmaculat del lliri
Que al raig d' auba divina floreix entre aspres carts.

Es la que tú, en los brassos materns acaronada,
Has vist obrirse en somnis de celestials jardins,
De besos y joguines, de llum y de rossada,
De resplendors d' estreles, de vols de serafins.

En ton pit, urna intacta d' amor y de inocencia,
La pose, com si fora lo més sagrat joyell,
Perque ab distintes formes guardant sa pura esencia,
Duren eixos ensomnis eternament en ell.

Floreixer veig aquesta desfulladisa rosa
En les joyoses festes de la paterna llar;
En la oberta finestra de la fadrina hermosa;
En los ciris encesos del lluminós altar;

En les cansons que entonen, al só de la corbella,
Los segadors alegres quant resplandeix lo sol;
En les nits no dormides de la mare novella,
Que clava els ulls ductosos en l' agrunsat bressol;

En la llum resplendenta que en lo pervindre brilla
Quant la esperansa crédula esqueixa el vel obscur;
En les paraules tendres de la oració sencilla,
En la pau delitosa del cor honrat y pur.

Ella en palau magnífich ó en barraqueta pobra,
Allí hon cau la rossada del cel, germina y creix;
Y quant assí en la terra l' home acabá son obra,
Encara entre les lloses del cementir floreix.

¡Ay, filla, filla meva! Que sempre ab dolsa flama
Brille en la teva vida la porporina flor!
Que t' diga á totes hores: "Confia, prega y ama!„
¡Que ómpliga de alegríes puríssimes ton cor!

¡Que en tos ensomnis dolsos de verginal doncella,
En tes delicies castes d' esposa feel y amant,
En tes grates augúnies de mare, eixa flor bella,
Com l' incenser del temple, te arome ab perfum sant!

Y com imatge d' eixa divina floreixensa
De tot lo que en nosaltres es pur y bell y bó,
Sobre ton pit, hon sía sa glória y sa defensa,
Guarda, esfullada y seca, la flor de ma ilusió.

Si en les mundanes lluytes ton seny ductós se cansa,
Si tos peus se detenen incerts en lo camí,
Mirant ses fulles mortes, renaix á la esperansa,
Mirant ses fulles mortes, recórdaten de mí.

Recórdaten d' aquestes aclamacions joyoses,
Que son á ta inocencia y á mon amor tribut;
Recórdaten de aquestes celisties lluminoses,
Hon més que ta bellessa flameja ta virtut.

Recórdaten, recórdat dels teus, que avuy te admiren;
De tos germans, sorpresos d' estos honors reyals;

De ta mare y la meva, que una vers altra giren
Los ulls humits, y esclaten les dos en plors iguals.

Y encara que foschs síen tos jorns, y aspra ta vía,
Encara que no puga portar son feix ton cor,
Obrirá altra vegada dins d' ell la Poësía
Sa renadiva rosa, plena de fruyts d' amor.

1879.

A LA MEMORIA DE VICENT BOIX [12].

Era yo infant petit y t' escoltava
Brussent l' esguart, tremolejant lo llabi,
Com en la nit de ivern escolta al avi
Lo net pauruch vora la encesa llar.
Mon esperit un mon imatginava
De santes y glorioses fantasíes,
Y ses daurades portes tú li obríes,
Donantli espay inmens pera volar.

Los pobles morts, los sigles que passaren
Revivíen al foch de ta paraula,
Crónica y tradició, símbol y faula,
Ceptres y glavis, y ciprers y llors.
La Musa de la História, al escoltarte,
Carinyosa y benévola 't sonría,
Y posava en ton front la Poësía
Fresca garlanda de vistoses flors.

En atropoll confús, en guerra eterna
De ambicions santes ó pasions ignobles,

Passaven davant mi races y pobles,
Egipcis y juheus, grechs y romans;
Y entre ells, guerrers y sabis y poëtes:
La amant Orfeu, á qui l' infern no espanta;
Moisés, pujant á la montanya santa;
Alcides y Nemrot, Deüs y Titans.

A ta veu les Pirámides alsaven
La tomba eterna, en pahorós eixemple;
Son artístich frontó l' helénich temple,
Y sa mole gegant lo Coloseu;
Y panteons y circos y tëatres
De idols omplíes, y de histrions y feres;
Y alsant demprés per tot santes banderes,
Sobre ells clavaves la cristiana Creu.

Y el furient terratrémol nos contaves
D' un mon que naix y un altre que se asola;
Y en presencia d' un vell, ab blanca estola,
Atila reculaba esbalahit.
Poch á poch en la fosca resplendía
Del saber y del art la dolsa alvada;
Y obrint Colon la mar alborotada,
Buscaba un mon, que duya en l' esperit.

Yo t' escoltava, en flama generosa
L' anima encesa, y tú,—"Fill meu,—me díes,
D' eixes sagrades glóries d' altres díes
Valencia, nostre amor, rica es també.„
Y com aquell que parla de sa mare,
Mesclant los plors ab l' alegría santa,
Ta veu, del trovador que inmortal canta,
Ardía en foch de Amor y Pátria y Fe.

Y plassent nos contaves com va náixer
Entre palmes y flors la noble Edeta,
Com grat ensomni d' oriental poëta,
Com trasunte ditjós del Paradís;
Hon lo soldat romá penjá la espassa
En les florides branques; hon en vida
Trová 'l muslim aquell que li convida
A divinals plahers estol de hurís.

Y enamorats de la sultana hermosa,
De lluny veníen á lluytar per ella
Lo Cit Vivar, la glória de Castella,
Jaume 'l Conqueridor, sol d' Aragó;
Y per l' un y per l' altre batejada,
Y per Ferrer, l' Apóstol, benehida,
Lliure alsava, valenta y aixerida,
Del Rat-Penat lo flamejant penó.

¡Ab quina joya les sagrades ombres
Evocaves llavors dels nostres pares,
Nobles y ciutadans, bisbes y frares,
Jurats y reys, doctors y almogavars!
¡Y quán grans als meus ulls apareixíen
La pátria redimint en dura guerra,
Solcant la mar inmensa, obrint la terra,
Pactant bons furs y consagrant altars!

Allí lo gran Ferrer, dalt de la trona,
En lo temor de Deu l' ánima encesa;
Allí Ausias-March, als peus de Na Teresa,
Dictant de amor la subirana lley:
Allí, als desamparats obrint los brassos,
Jofré, á qui 'l pobre benehix encara;

Y Vinatëa, que si 'l dret l' ampara.
Alsa tranquil lo cap davant lo rey.

Allí Sorolla, per la gent menuda
Lluytant sens treva, cavaller del poble;
Allí 'l bon Joan Llorens, á qui son noble
Pensament malograt li ofegá el cor;
Allí Polo, guaytant com neguitosa
Corre, vora la mar, sa Galatea;
Y Joanes, que la imatge en somnis vea
De la Mare de Deu y el Salvador.

Quant d' eixos temps gloriosos nos parlaves,
Yo en ta veu escoltava les festives
Cudolades de Roig, les de Lluis Vives
Sábies llisons, les troves de Febrer;
Y l' alarmant repich de la campana
Que á les armes cridá la foral tropa;
Y el crit de guerra que al Colós d' Europa
Li llansá al front un pobre Palleter!

¡Amor de pátria! En mí tú l' infundires,
Mestre, company, amich, germá, poëta:
Sobre un poble que t' ama y que 't respeta
Derramares á doll ton esperit.
¡No has mort! ¡Ni morirás!... Pobres despulles
Solament tanca l' avarienta fosa...
¡Ton ánima inflamada y generosa
La sentim bategar dins nostre pit!

Y assí quedem, plens tots de ta memória,
De ton nom, ton amor y ton eixemple,
Com ple romana eternament lo temple

Del Deu pietós que un jorn l' ha visitat;
 Mentres que tu contemples en la glória,
A nostra ardent aspiració promesa,
La que buscares inmortal Bellessa,
La que servires santa Veritat.

Mars de 1880.

A LA VERGE DE MONTSERRAT [13].

Poesia premiada en lo certámen del Milenari de la invenció de la Santa Imatge.

I.

AVANT! ¡Amunt! Deixeu la hermosa plana,
Deixeu la vila enrere, oh Trovadors!
Deixeu la vora de la mar llunyana
Y els vergers plens de flors.

¡Avant! ¡Amunt! Lo cim vos crida, y dona
L' aspre rocam grahons al vostre peu;
S' eixampla 'l cel, la Fe vos esperona;
¡Vingau, seguiu, pujeu!

Assí el soroll s' apaga de la terra;
Assí amaguen les áligues lo níu;
Assí el raig en los singles de la serra
Dictats de Deu escriu.

Lo cel ya prop; lo mon á vostres plantes;
Entorn lo cap los núbols tronadors...
Vos donen los querubs les harpes santes:
¡Canteu, oh Trovadors!

Vestida ab blau mantell, que tiny l' aubada
D' enceses llums y porporins esmalts,
Vos aguarde, d' estreles coronada,
En los penyals més alts.

Yo vos aguarde, esteses nit y día
Les ales, per volar á un mon millor:
Yo soch la subirana Poësía
De Fe, Pátria y Amor!„

II.

Eixa veu escoltí, Reyna y Senyora,
Y despenjant l' empolsegat llahut,
Com l' infant que en sa mare pensa, y plora,
Plorant de goig tot lo camí, he vingut.

Y assí 'm tens ya, que estátich te contemple;
Los ulls al cel, ab mística ilusió;
Los genolls en les lloses de ton temple;
Y en los llabis, no un cant, una oració.

Les glóries de la terra, Verge santa,
Ya no afalaguen l' esglayat cor meu;
Al humil poble que te adora y canta,
Vinch á unir yo mon ánima y ma veu.

III.

Tot canta en ta llahor, Mare amorosa,
Día y nit, auba y vespre, lluna y sol;
Al trench del jorn la vijilant alosa;
En la nocturna fosca 'l rosinyol.

Te canta 'l dols ventijolet alegre
Quant agrunsa joliu la flor dels camps;
Te canta ab veu terrible el núbol negre
Quant esclata á tos peus en trons y llamps.

Te canta lo baylet que al ramat guía
Lo ros anyell en los boscam perdut;
Te canta 'l llaurador que al solch confía
De la daurada espiga 'l gra menut.

Te canta lo nautxer quant se abrahona
Al arbre-mestre per guaytar lo port;
Te canta lo soldat quant la corona
Busca de la victória ó de la mort.

Te canta la novella desposada
Quant la cambra nupcial obri al promés,
Y la mare, quant clava malhaurada
En lo front del fill mort lo darrer bes.

Te canten, los dos junts, lo net y l' avi;
Y aquell que del mal fuig, y els que 'l be fan;
Te canta 'l sabi, oh Reyna, y es mes sabi;
Te cant ' gran, oh Mare, y es mes gran.

Te canten tots, María, tots te admiren;
Tots te consagren llágrimes ó flors;
Te cantáren los sigles que moriren;
Te cantarán los sigles naixedors.

IV.

Yo escolte 'l terratrémol que rimbomba
Quant mor ton fill en la gloriosa Creu,
Y veig obrirse, com inmensa tomba,
La serra que ha de ser lo temple teu.

Yo veig ta Imatge, que la roca dura
Com lo nacre á la perla, guarda dins;
Y m' enjisen los himnes que en nit pura
Canta allá dalt un vol de serafins.

Yo veig per la Montanya tot un poble
Vindre á ton temple en atropoll confús,
Ab sayal negre lo capdill més noble,
La infanta més polida ab los peus nus.

Yo veig encendres, celestial Regina,
Pensívols contemplant ton front seré,
Pere Nolasch en caritat divina,
Vicent Ferrer en subirana fe.

Yo veig, yo veig en ta daurada cambra
De genolls y á tos peus depositant
Isabel y Ferrant llors de l' Alhambra,
Lo Jove de Austria palmes de Lepant.

Yo veig com, confïats en ta clemencia,
Los somatens, ab robellat trabuch,
Fort castell de la pátria independencia
Fan á tes plantes dels penyals del Bruch.

Y en ta Montanya, resplendent de glória,
Mire la llar del avihor sagrat,
Lo monument etern de nostra história,
Lo mur de nostra invicta llibertat.

Y veig ta imatge sobre 'ls cims blavosos,
La terra als peus y per corona el sol,
Estendre oberts los brassos amorosos
Al que 't venera humil, poble espanyol.

V.

Mentres aixeque al cel la dura testa
Cenyida de turons lo Montserrat;
Mentres brame en ses roques la tempesta;
Mentres rode á la mar lo Llobregat;

Mentres l' infant, acaronantse, trove
En los brassos materns grata calor;
Mentres recorde 'l vell y espere 'l jove,
Viurás, divina Verge, en nostre cor.

Viurás en ell com remembransa pía
Del somni del bressol, dols é inocent;
Viurás en ell com llum de poësía,
En esta y l' altra vida resplendent.

Viurás en ell com falaguera y pura
Filial aspiració del cor nafrat;
Viurás en ell com símbol y figura
De la Bellessa, el Be y la Veritat.

Y si el Ducte, ab ses negres nubolades,
Emboyra el cel hon resplandeixes tu,
Com ton temple les neules, infantades
Per la nit, que 'l vent porta y ell sen du;

Acudint de tos fills á la defensa
Ab un esguart de celestial consol,
Los núbols desfarás de nostra pensa,
Com les boyres desfá lo raig del sol.

Maig de 1880.

A LA SENYORA BARONESA DE CÓRTES

quant fon proclamada Reyna dels Jochs Florals del Rat-Penat.

Tots te aclamaven, ¡oh Baronesa!
Plens d' entusiasme, de amor, de fe;
Tots esclaus eren de ta bellessa:
Quant eixa flama brillava encesa,
U me digué:
"Reyna l' han feta, ¿reyna de qué?„

—"De un hermós reyne: la Poësia,
De un mon riquíssim: lo ver Amor.„
Aixís li dia,
Y en tant la boca y els ulls obría
Aquell indocte preguntador.

"Sobre les altes, negres teulades
Hon forsa perden altres reynats,
Hon entre boyres y nubolades
Busquen los ánimes enamorades

Aquells nsomnis que 'ls son més grats,
Ple de misteri,
Cobert de un vel,
S' estén sens fites son vast imperi,
Mitj en la terra, mitj en lo cel.

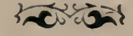
"A la llum dolsa de lluna trista,
Al raig vivíssim del triomfant sol,
Állí apareixen á nostra vista
Ombres glorioses en llarch estol.
Sobre la roca, de llors cenyida,
Morint li endressa sa despedida
Al ingrat jove Safo inmortal;
Bebent Falerno, desfullant roses,
Tíbul envia ses amoroses
Queixes á Lésbia, tendra á son mal.
A Na Teresa, Ausias-March canta,
Entre carts aspres puríssim llir;
Y á sa Heloïsa, mística y santa,
Veu Abelardo, que 'l cor li encanta,
n la nit fosca del monestir.
En los ombrívols horts de Valclusa,
Conduit Petrarca per casta Musa,
Corona á Laura d' eternes flors;
Y allá entre núbols lluny se divisa
Al Alighieri que emparadisa
A la donzella dels seus amors.

"¡Ilusió sempre pura y novella!
Ditja impalpable! ¡Goig no lograt!
¡Blanques fantasmes que veu sobre ella
Volar eternes la Humanitat!
¡Plors de agradosa melanconía!

¡Conhort dolcíssim que Deu envía!
¡Adivinances d' un mon millor!
¡Quin hermós reyne, la Poësía!
¡Quin vast imperi, lo ver Amor!„

Tots te aclamaven, oh Baronesa,
Y ya en sa pensa la llum encesa,
Aquell indocte, "¡Vítor! digué,
Eixa corona de ideal bellesa
A ninguna altra caurá tan be!„

1880.

LO ROSARI DE LA VIUDA.

Es la Nit de Difunts, freda y trista.
Dorm lo Mas entre 'ls roures del bosch.
Está tot quant alcansa la vista
En la terra y el cel, negre y fosch.
Allá dins, á la llum tremolosa
Del vell tronch, que flameja en la llar,
Se congrega, callada y paurosa,
La familia del mort á resar.
Acarona la mare endolada
En sos brassos l' infant mes petit;
Altres dos, completant la niuhada,
De sos peus y sa falda fan llit.
La germana major á la mare
Mira, y besa, y esclata en un plor;
Los germans creixcudets, de son pare
S' enrecorden, y al punt li fan cor.
Los pastors, los servents de la casa,
Cors de ferro enjamay conmoguts,

Contemplant dolorits lo que passa,
S' agenollen pensívols y muts.
  Alsa l' avi, vellet centenari,
Per senyarse, la má, feta un gel;
Y comensa la Viuda el Rosari:
"¡Pare nostre, que estás en lo cel!„

  "¡Pare nostre!„ son llabi sospira,
Y afanyós de son mal l' esperit,
Li presenta, hon los térbols ulls gira,
Renovats los torments que ha sufrit.
  Veu—y encara la imatge la espanta—
Tota plena la cambra de llums;
Y el Vicari, en la má la hóstia santa,
Entre prechs y clarors y perfums;
  Y el malalt, que la fe transfigura,
Rodejat d' esplendor celestial;
Y ab la destra, que esten, aspra y dura,
Benehint á la esposa lleyal.
  Veu demprés que tots ploren y resen;
Y el cadavre, en lo mitj, cego y sort;
Y el fills créduls, que besen y besen
La má freda del pare ya mort!
  Veu la casa nupcial trista y muda;
Lo pou sech; lo celler y el trull vuits;
Veu la ovella, que corre perduda:
Veu los bous, del aladre esjunyits.
  Veu penjada del mur la corbella;
Groguinós lo mallol, herm lo prat;
Veu parents y vehins, que ab sa rella
Van reduint la paterna heretat.
  Veu trucar la miséria á la porta;
Veu la fam, que á les mares fa por,

Veu, rendida, esglayada, mitj-morta,
Que 'l pá acapten los fills de son cor!
  Les entranyes la febre li crema;
Son pit omplin glopades de fel,
Y prorromp en l' angúnia suprema:
"¡Pare nostre, que estás en lo cel!„

  Y de sopte, com llum que més negres
Fa els horrors de la fosca y la nit,
De sa vida los díes alegres
Veu brillar en son seny afligit.
  ¡Clara font, ahon, ayrosa donzella,
Ella anava, corrent y cantant,
Y allí, omplint la gentil canterella,
L' esperava, de goig tremolant!
  ¡Balls joyosos en mitj de la plasa!
¡Nit de alvades, de música y trons!
¡Llarch noviatge á la porta de casa!
¡Boda plena de fe y de ilusions!
  ¡Alta pinta daurada! ¡Arracades
De esmeraldes! ¡Agulles de argent!
¡Sabatetes de seda escotades!
¡Gipó just! ¡Mocador transparent!
  ¡Mas alegre, que riu y blanqueja
Pera rebre á la nóvia triomfal!
¡Blau esbart de coloms, que aleteja
Jubilós sobre l' ample portal!
  ¡Valls cobertes de pámpols y espigues!
¡Arbres verts á lo llarch dels camins!
¡Blanchs ramats de les aspres garrigues,
Que sestejen á l' ombra dels pins!
  ¡Hort ombriu, que Maig ompli de roses!
¡Cambra oberta al primer raig del sol,

Hon, tot ple d' esperances ditjoses
Junt al llit, ya s' agrunsa el bressol!
Sobre tota eixa ditja passada
Esten ara la Mort negre vel;
Y en plors tendres la viuda esplayada,
"¡Pare, crida, que estás en lo cel!„

"Tu donares, ¡oh Pare! als meus díes
Benhaurances que no mereixquí;
No vull altres plahers ni alegríes;
No 't demane ya res pera mí.
A ta santa clemencia me ampare,
Resignada á ma mísera sort:
No te crida la viuda: ¡es la mare!
Busca auxili; no oblit, ni conhort.
¡Per lo plor d' estos hórfens, que escalda
Nit y día mon cor maternal!
¡Per aquest angelet, que en ma falda
Riu encara ignorant de son mal!
¡Per aquell que en son llit de agonía
Els besava la front, ú per tú!
¡Per aquell que sens pena moría
Esperant y creënt sempre en tu!
Dona pau á mon ánima inqueta;
Dónam forsa y vigor sempre viu,
Lo vigor que á la pobra oroneta
Dones tu per defendre son niu.
Veja yo, sempre trista y plorosa,
Mos fills creixer, alegres y forts,
Com brancada florida y pomposa
Que trau sava dels tronchs vells y morts.
Y quant mire mon obra cumplida,
Quant la mare de res servirá,

Pren, en pago de tot, pren ma vida;
No la vull pera mí; prenla ya.„
Aixís, plena de fe y d' esperansa,
Diu la Mare, sens por ni recel;
Y la santa oració del cor llansa:
"¡Pare nostre, que estás en lo cel!„

"¡Pare nostre!„ ab sa veu farfallosa
Clama l' avi, que 's va ya del mon;
"¡Pare nostre!„ ab sos llabis de rosa,
La donzella infantil li respon.
"¡Pare nostre!„ uns als altres mirantse,
Repetixen en cor els germans;
"¡Pare nostre!„ los ulls aixugantse,
Diuhen jóvens y vells, xichs y grans.
Y quant calla eixe crit de amargura,
S' ou, llunyana, en aquell mateix punt,
Altra veu, que més dolsa y més pura,
"¡Pare nostre!„ contesta allá amunt.
Alsa el cap l' afligida matrona;
Ou atenta el dolcíssim concert:
¿Es sa veu, que en lo cel ya ressona?
¿Sa oració, que en els ayres no 's perd?
¿Per qué aixuguen els plors ses palpebres?
¿Per qué brilla joyós son front trist?
¿Qué contempla en les fondes tenebres?
Allá dalt, en la fosca, ¿qué ha vist?
¿Veu que baixa un raig pur de la glória?
¿Veu obrirse lo cel lluminós?
¿Veu que gotja la eterna victória,
Complagut aguardantla, l' espós?
Obri el llabi plassent lo mitj-riure,
Y al cel alsa plegades les mans:

Ya li es grat lo patir, dols lo viure;
Ya els camins á sos peus son tots plans.
  Resplandix en sos ulls brillant flama,
Y ab paraules de amor y de mel,
Al fillet apretant, crida y clama:
"¡Pare nostre, que estás en lo cel!„

A LA SENYERA [14].

Versos escrits en ocasió de la solemne entrada de la Senyera en Valencia, quant la portaren á Madrit pera les festes del centenar de Calderon.

¡Oh Senyera valenciana!
¡Gonfanó de la ciutat!
¡Drap gloriós d' or y de grana
Que corona el Rat-Penat!
Vuy, rejuvenint la história,
Mamprens, al vent de la glória,
Altra volta l' antich vol;
Y banyante en llum encesa,
Per tu, de nostra grandessa
Torna á eixir lo brillant sol.

No arrives, no, coronada
De sanguinosos llorers,
Ni entristix en ta tornada
Gemechs de hórfens llastimers.
Entre vítors y alegríes,

Tan gloriós com ans veníes,
Vens, ¡oh penó may vensut!
De donar, en lloch insigne,
Al Geni homenatje digne,
Y á la Pátria honrós tribut.

Triomfalment la cort d' Espanya
Te ha vist, en carro de honor;
Y la gent própia y la estranya
La veu uní en ta llahor.
Complaguts en ta victória,
Han abaixat de la Glória
Y te han mirat sonrïent,
(Públich digne de tal festa)
Lo gran rey de la Conquesta,
Ausias-March y Sant Vicent.

Tu, tradicional bandera
De Fe, Pátria y Llibertat,
A Espanya, á Europa sansera,
Nostra história has recordat.
De nostres insignes avis,
Poëtes, guerrers ó sabis,
Evocaves lo grat nom;
Darrere de tú marxaven,
Y al vórelos com passaven,
Abaixava el cap tot hom.

Passaven, vestits de malla,
Reys, capdills y almogavers,
En perdurable batalla
Contra els alarbs traicioners;
Passaven pel plá y la serra

Consagrant la nostra terra
Ab gloriós bateig de sanch;
Y sobre ells, capitá y guía,
Sant Jordi s' aparexía
En son famós caball blanch.

Passaben bisbes y frares,
Predicadors y romeus;
Y á la fé de nostres pares
Vensuts, muslims y juheus.
Passaven, donant eixemples,
Reynes que bastíen temples,
D' hon l' infern confundit fuig;
Y pasaven—¡oh alegría!—
Les estreles de María
Sobre el sant tossal del Puig.

Passaven, ab la gramalla,
Los justicies y els jurats,
Donant, per escut y valla,
La lley á les llibertats;
Passaven pavordes, destres
En tot saber; y los mestres
En les arts del trovador;
Y encenent honestes flames,
Passaven hermoses dames
Doctes en les lleys de amor.

Tota eixa despareguda
Y anyorada majestat,
En tu Valencia saluda,
¡Senyera del Rat-Penat!
D' eixes perdudes grandesses

Veu brotar noves promeses
Plenes de dolsos conhorts;
Y tant pots y tant alcances,
Que 't fas nunci d' esperances
Tu, la insignia dels recorts!

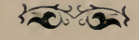
Teníes tu, quant lo poble
Duyes als combats guerrers,
Pera defensarte, un noble
Centenar de Ballesters.
Vuy, centenar de centenes,
Ab lo calor de les venes,
Ab la fé que no decau,
De ta custódia responen;
Y millor defensa 't donen,
Bandera de amor y pau!

Ab la corbella ó l' aixada,
Ab llansadora ó martell,
Ab la ploma, may cansada,
Ab lo crëador pincell,
Ab la má curtida y forta,
Ab la pensa, que un mon porta,
Ab lo cor, sagrat fornall,
Serém per ta glória, oh Reyna,
Lo Centenar de la feyna,
Y els Ballesters del trevall.

Jurem per lo nom del pare,
Que es nostre millor espill;
Per lo bes que cada mare
Li dona á son tendre fill;
Jurem per la llar sagrada,

Jurem per la etat passada,
Jurem per lo esvenidor,
Jurem, ab fé en la victória,
Lluytar sempre per ta glória,
Senyera del patri amor!

Juny de 1881.

CANSÓ DELS ESCURSIONISTES

DEL RAT-PENAT[15].

Som gent honrada, som gent tranquila,
Escursionistes del Rat-Penat:
De poble en poble, de vila en vila,
Busquem memóries del temps passat.

Pels camps alegres hon sa rivera
Lo Túria broda d' eternes flors;
Per les montanyes hon la olivera
A pler nos dona sos fruyts millors;
Pels horts flairosos hon entre paumes
Tot l' any verdegen los tarongers,
Dels nostres avis, Ferrers ó Jaumes,
Trovem gotjosos vestigis vers.

Som gent honrada, som gent tranquila,
Escursionistes del Rat-Penat;
De poble en poble, de vila en vila,
Busquem memóries del temps passat.

Lo solitari castell que un día
Va ser espasme del sarrahí,
Hon amoroses troves ouía
Gentil donzella tancada allí;
L' humil santuari del l' alta serra,
Hon l' eremita cumplí 'ls seus vots,
Castell y esglesia, cel, mar y terra,
De *Amor, fe* y *pátria* nos parlen tots.

Som gent honrada, som gent tranquila,
Escursionistes del Rat-Penat;
De poble en poble, de vila en vila,
Busquem memóries del temps passat.

Valencianetes, les dels ulls negres,
D' estampa ayrosa, de infantil peu;
Quant per la porta passem alegres,
No poregoses vos amagueu;
Vingau rialleres; porteu la bota
Que ab bálsem omplin Quart ó Turís,
Y en tant que 'n ella quede una gota,
Cantem al nostre gloriós país.

Som gent honrada, som gent tranquila,
Escursionistes del Rat-Penat;
De poble en poble, de vila en vila,
Busquem memóries del temps passat.

Jardí d' Espanya, Valencia hermosa,
D' estranys y propis admiració;
Tu la que guarden Penyacolosa,
Y els peus en l' aygua, l' altiu Mongó;
Huri cristiana, rëal princesa,

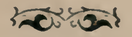
Pera nosaltres, amants fidels,
Les gales mostra de ta bellessa,
Dels teus engisos desgarra els vels.

Som gent honrada, som gent tranquila,
Escursionistes del Rat-Penat;
De poble en poble, de vila en vila,
Busquem memóries del temps passat.

Del Cit tu fores la desposada;
Demprés del noble Jaume valent;
Tu pel gran Ausias fores cantada
Y benehida per Sant Vicent.
Per guardar eixes santes memóries
Y los teus timbres sempre enaltir,
No volem altres profits ni glóries
Que en los teus brassos viure y morir.

Som gent honrada, som gent tranquila,
Escursionistes del Rat-Penat;
De poble en poble, de vila en vila,
Busquem memories del temps passat.

1882.

TEMPESTA [16].

Romans premiat en los Jochs Florals del Rat-Penat de 1882.

I.

NEGRA es la nit, oratjosa;
Xiula 'l vent, rodola 'l tró;
Brilla 'l llamp per fer mes negra
Mes tétrica la foscor.
Serra y pla, camins y viles,
Deserts y muts están tots:
Solament á la tempesta
Lo terratrémol respon.
Monestir de Santes Creus,
Que alces gegant y paurós
Ta corona enmarletada
En mitj de penyals y boschs,
¿Quina es eixa llum que 't dona
Reflets de sanch y de foch?
¿Quines les veus que tes voltes
Omplin d' esglay y soroll?

No es la vesllum esgroguida
De la llántia en mitj del cor,
No es dels monjos, de blanch hábit,
La conhortant oració:
Es l' Incendi y l' Estermini,
Fum y flama, crits y colps,
Juraments y carcallades,
Blasfémies y maldicions.
Los penitents y els ascete;
Fugitius están ó morts;
Volcats los altars, per terra
Van los Sants á tomballons.
La Impietat, mitj ubriagada,
Beu en los cálzers á doll;
Munta l' Escarni á la trona,
Obri 'l Robo els pantëons.
La Enveja esportella els marbres;
Cendres aventa el Rencor:
Corre, ab corona de flames,
D' assí enllá la Destrucció.
¡Fosca nit, feste mes fosca,
Y encara no hu serás prou!
Pera ofegar la cridória,
Xiuleu, vents; rodoleu, trons;
Y si no podeu detindre
Tal desori y tal afront,
Cel burlat y escarnit, digues:
Los teus raigs ¿pera qué 'ls vols?

II.

Dos ombres de la muralla
Han sortit, juntes les dos;

Per ella han passat com passa
Per lo vidre ó l' aygua el sol.
Acaminen y acaminen
Ab ferm pas y altívol front;
Ni esguart ni paraula cámbien:
¿Ahon van? ¿Qué volen? ¿Quí son?
L' un cenyeix capell de ferro,
L' altre du corona d' or;
Els dos porten mantells negres
Y ressonants esperons.
Groga com cera es la cara,
Sech lo llabi, l' ull febrós:
Ningú al vórelos diría
Si son de este ó l' altre mon.
Y acaminen y acaminen
Erts y muts, superbs y forts:
Rectes van com dos sagetes,
Lleugers van com dos visions.
L' huracá passa y no 'ls toca;
No 'ls banya l' aigua que plou;
La roca al seu pas s' aplana,
S' aparten branques y tronchs.
Munten al cim de la serra,
Baixen de la vall al fons;
Noves serres y valls noves
Munten y baixen de nou.
Y acaminen y acaminen
Sense treva ni repós,
Mentres la terra trontollen
Vents y pluja, llamps y trons.

III.

¿Quin misteriós rebombori
En estranya confusió
Quant ells en la fosca passen
A una banda y altra s' ou?
Dringar de armes, veus de alarma,
Vítors, himnes y llahors,
Trompetes, carros de guerra
Rodolant, caballs al trot,
Bramits de la mar, cantúries
Dels nauxers, esgarrifós
Topetar de dos navilis,
Crits d' abordage y de mort.
Y quant lo llamp illumena
La nit fosca, es veu per tot
En les boyres blanquinoses
Algo que surt y que 's mou;
Helms y llanses que espurnejen,
Senyeres y gonfanons,
Cavallers, infants, maynades,
Exércits, castells y forts.
Van los arquers per les llomes;
Per la vall en llarch estol
Hómens de peu, per la plana
Los cavalcants esquadrons.
Mes enllá, les aigues blaves
Solquen baixells voladors;
Mes enllá, llunyanes terres
Omplin daurats horisonts:
En la platja mauritana

Túnes, doblegant lo coll;
Palermo, tocant á vespres;
L' Etna, vomitant més foch;
Messina aclamant gotjosa
Al capdill llibertador;
Burdeus, admirant incrédula
Al rey més cavallerós!
Passa el llamp: altra vegada
Silenci, quietut, negror;
Y en la tétrica foscúria
Solament se veu y s' ou
Als dos caminants sinistres,
Erts y muts, superbs y forts,
Ab los amples mantells negres
Y els ressonants esperons.

IV.

Dos hores fa que acaminen
Sense treva ni repós;
Aspra costera devallen
Portats en ales del torb.
Allá baix gruny y blanqueja
Lo Francolí, humflat y gros;
Apleguen, y á la altra riva
Passen sens barca ni pont.
Munten la oposta costera;
Quant dobleguen lo pujol,
Lo pas, per primera volta,
Detenen de sopte 'ls dos.
Ardix espurna de ira
En los ulls fondos y foschs;

La má porten á la espassa;
Los dits claven en lo pom.
  Inmensa, infernal foguera
Veuhen llampegar enfront:
Lo flamareig al cel munta;
La fumaguera ompli 'l bosch.
  ¡Poblet! ¡Tomba del gran Jaume!
¡Guardiá dels patris honors!
¿Qui posá mantell de flames
En tos muscles de colós?
  Guaitant la flama, els espectres
Se fan més ombrius y grochs;
Pareix que 'ls creixquen los membres
Y s' agegante 'l seu cos.
  Diu al del capell de ferro
Lo de la corona d' or:
"Anem," y el camí seguixen
Erts y muts, altius y forts.
  Al seu rostre cadavérich
Dona 'l incendi un tint roig;
Y darrere d' ells s' allarga
De l' ombra l' estrany contorn.
  Al gótich portal arriven
Hon Sicilia y Aragó
En les pedres ennegrides
Escolpiren los blasons.
  Avansa el de la corona;
Truca ab la espassa dos colps,
Y com vuida sepultura,
Rimbomba tot l' interior.
  Una veu fonda, fondíssima
Pregunta allá dins: "¿Qui sou?
—Obriu, soch lo Rey En Pere.

—Y Roger de Láuria yo.„
  Les dos ventalles de roure
Rodaren sense remor,
Y quedá oberta la gola
Del colosal portaló.

V.

  Les gegantines pilastres
S' aixequen en la foscor;
Amunt tot es fum y flama,
Avall, tenebres y dol.
  Fugiren els incendiaris
Penedits ó plens de por,
S' ouhen sols en lo silenci
Cruixits y espetechs del foch.
  Allá en la negra foscúria,
Pinta 'l rogench resplendor
Una fantástica image
Que s' acosta poch á poch,
  Triple corona y garlanda
Condal cenyixen son front;
Sobre garlanda y corones
Les ales obri un dragó.
  Per los muscles y la espala
Cau lo cabell, blanch y ros,
Es com neu la barbellera;
Lo esguart entre trist y dols.
  De ferro, que 'l temps robella,
Cobert va, dels peus al coll;
Sobre 'l ferro un hábit porta
D' estamenya blanquinós,

Mostra en lo pit la Creu santa,
Penja al costat lo Tissó;
Y lluminosa celistia
Flameja en tot lo seu cos.
Sant ó rey, guerrer ó frare,
Anima, espectre ó visió,
A son pas l' ombra s' aclara,
La flama fumeja y mor.
Los dos caminants sinistres
Endobleguen los genolls,
Y ab veu llacrimosa criden:
—"¡Pare!„ l' un, l' altre—"¡Senyor!„
Y entre runes y fogueres,
En mitj del temple paurós,
Al rey Jaume lo rey Pere
Li parlava estes rahons.

VI.

—Pare, yo no sé quants sigles
Dorguí 'l somni de la mort,
Escoltant dintre 'l sepulcre
Absoltes, planys y oracions.
Afadigat de la lluyta,
Be se assopegava 'l cor,
Aguardant de la trompeta
Del Judici 'l suprem toch.
No la trompeta del Angel,
La del infern sentí yo,
Y de gent malavirada
L' irreverent atropoll.
Obrich els ulls; tot es negre:

—Mon Roger, pregunte, ¿dorms?
—Assí estich, maneu,—baix terra
Sa veu contesta allí prop.
¡Cóm s' extremexía 'l temple!
¡Cóm bramava l' avalot!
De sopte, en l' urna de jaspi
Sent los esclafits y els colps.
La sanch glassada, brussenta
Torna al pit, fas un esfors,
M' alse, y en la fosca 'm trove
Viu y dret, sens saber com.
Com fulla que 'l vent sen porta,
Forsa irresistible 'm mou,
Y assí vinch ¡oh Rey y Pare!
A plorar greuges majors.
¡Malestrugues flamerades,
Sortides no sé d' ahon,
Si aquestos murs respectareu,
Lo demés caldría poch!
Devoreu ma sepultura,
Mon cos feu cendres y pols;
No toqueu, flames, la tomba
Del gran Rey, grat al Senyor.
¡Bon Jesus, Verge María,
Gran Apóstol del meu nom,
Del foch que en mon pit bullía
Doneume una espurna sols,
Y als dels altars y sepulcres
Indignes profanadors,
Poséumelos cara á cara,
Poséumelos front á front!„
Aixis, irat, lo Rey Pere
Digué: lo Conquéridor

Mirant al cel, responía:
—Perdonemlos: Deu ho vol!

VII.

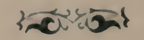
"¿Veus los llamps, Infant En Pere?
¿Escoltes el vent y els trons?
¡Quí sap si aqueixa borrasca
Dona als camps més fruyts y flors!
¡Oh terratrémols dels pobles!
¡Llampegades! ¡Convulsions!
¡Quí sap si en eixes tempestes
S' afona ó s' aixeca 'l mon!
Vents de angúnia y d' estermini
Xiulen ab estranys udols;
Tot s' estremeix y es derrumba;
Potser se renova tot.
Vuy sobre nosaltres cauhen
Del mon vell los enderrochs;
Demá, les glóries antigues
Brollarán sobre 'l mon nou.
No t' esglayes, Rey En Pere,
Passa 'l núbol, lo sol no;
Ab sageta lluminosa
Pronte ó tart, les ombres romp.
Ya veig com venen joyoses
Novelles generacions;
Ya 'ls murs profanats alsarse
Veig novament, ple de goig.
Entre 'ls altars y els sepulcres,
Com veus profétiques, oixch
Les falagueres llohanses

Dels renadius trovadors.
  Y agermanats abrassantse,
Passat y Esdevenidor,
Relliga la pátria História
Los diamantins esclavons.„

VIII.

  Mentres En Jaume aixís dia,
Brotava allá, en la foscor,
De lluminosos espectres
Numerosíssim estol.
  Dels esportellats sepulcres,
Dels destruïts pantëons,
Surtíen muts, misteriosos,
Impalpables, voladors.
  Los reys, ab ceptre y corona;
Vestides de vellut y or,
Les regines; ab espassa
Flamejant, duchs y barons;
  Ab sa gramalla vermella
Los ciutadans y prohoms;
Ab daurat bácul lo bisve;
Ab ploma y llibre 'l doctor.
  Soldats y capdills, pagesos
Y príncips, llechs y prïors,
En apretades ringleres
Encerclaven al Rey tots.
  Y altres espectres s' alsaven
Darrere; y en tranquil vol
Veníen altres, y uns altres,
Formant fantástiques hosts.

Imátgens d' estranya mena,
De diferents temps y llochs,
Esperits dels que ya foren,
Dels que han de ser, dels que son,
Aixecávense joyosos
Del sepulcre ó del bressol,
Animats per lo puríssim
Sentiment del patri amor.
Callá 'l Rey: tots ells brandaven
En les mans paumes ó llors,
Y les ressonantes voltes
Omplía un cántich gloriós.
La tempesta s' allunyava;
Jolíu despuntava el jorn;
Ombres, neules y fantasmes
Mudaven forma y color.
Per lo finestral sens vidres
Entrá 'l primer raig del sol,
Y com esqueixada boyra,
Desparegué y fugí tot.

LA BARRACA.

Com la gabina de la mar blavosa
Que en la tranquila platja fa son niu,
Com lo nevat colom que 'l vol reposa
Del arbre vert en lo brancatge ombriu;
Blanca, polida, sonrissent, bledana,
Casal de humils virtuts y honrats amors,
L' alegre barraqueta valenciana
S' amaga entre les flors.

Baix la figuera, hon los aussells del horta
Canten festius l' aubada matinal,
Al primer raig del sol obri la porta
Y als ayres purs del cel lo finestral;
Y com la mare cova á la niuhada,
Les amoroses ales estenent,
Pobre trespol de palla ben lligada
La guarda de un mal vent.

Quatre pilars, més blanchs que la azucena,
Formen davant un pórtich dė verdor;

Corre sobre ells la parra, tota plena
De pámpols d' esmeralda y rahims d' or;
A son ombra, lo pa de cada dia
Repartix á sos fills lo Trevall sant,
Y en la taula la Pau y l' Alegría
Les flors van desfullànt.

A un costat obri 'l pou la humida gola;
Y perque tinga perfumat dosser,
La garlanda de flors, que al vent tremola,
Estén sobre 'l brocal un gesmiler;
Y per la franca porta may tancada
Les flors despreses y el flairós perfum
Adins penetren, en la dolsa onada
Del ayre y de la llum.

Penjen del mur l' aixada y la corbella,
Que á terra fan doblar lo süat front;
Lo pulcre canteret, que la donzella,
Encorbant lo bras nu, porta á la font;
Y plena de armoníes misterioses,
La guitarra, que ensemps gemega y riu,
A la llum de la lluna, en les gustoses
Velades del estiu.

Allá dins, entre alfábegues florides,
En lo corral, baix l' ample taronger,
Mormorejant pregáries benchides,
La mare agrunsa á son infant darrer;
Y al cim de la cabanya, fentla un temple,
Santificant sos gotjos y dolors,
Obri eterna la Creu, per digne eixemple,
Sos brassos protectors!

Tot riu entorn: va l' aygua cristalina
Corrent entre pomells de lliris blaus;
Sorolla dolsament la mar vehina;
Mouhen els arbres ventijols suäus;
Y si el fillet dormit á la mamella
Mira la esposa y calla, ou á lo lluny
Llarga cansó del home, que la rella
Enfonsa ab valent puny.

¡Barraca valenciana! ¡Santa y noble
Escola del Trevall! ¡Modest bressol
Del que nos dona el pa, laboriós poble
Curtit pel vent y bronsejat pel sol!
Mes que'ls palaus de jaspis y de marbres,
Mes que los archs-triomfals y els coliseus,
Tú, pobre niu perdut en mitj dels arbres,
Valdrás sempre als ulls meus!

En tu naixqué la hermosa campesina
Que tot lo mon contempla embelesat,
Llauradora ab aspecte de regina,
Plena ensemps de modestia y majestat:
La de ajustat gipó y ayroses faldes;
La que 'l foch de l' Arabia du en los ulls;
La que clava ab agulles d' esmeraldes
Los negres cabells rulls;

La que la roja fraura, al rompre 'l día,
Cull una á una; y en brillant pomell,
Que la mateixa Flora envejaría,
Junta el gesmil, la rosa y el clavell;
La que desfulla la frondosa branca,
Aliment del insecte filador;

La que als rossos capells, cantant, arranca
La sutil fibra d' or.

En tu naixqué, company ben digne d' ella,
Sobri, sufrit, lleuger, fort y llëal,
El que en l' aspre guaret clava la rella
Y obri al aygua corrent fonda canal;
El que sembra el bon gra y el arbre talla,
Y en l' almácera estrau l' oli més fi,
Y ab incansable peu follejant balla
En lo trull ple de vi;

El que, enflocant son aca voladora,
La joya guanya, que á la nóvia du;
El que fa refilar á la sonora
Citra, en les nits d' albades, com ningú;
El que, pera defensa de la terra,
Lo vell trabuch despenja del trespol,
Quant per l' horta, donant lo crit de guerra,
Retrona el caragol.

En tu naixqueren y ditjosos viuhen:
Pera ells, lo mon que veuhen no es mes gran;
Com los aussells que moren hon anihuen,
En tu bressol y tomba trovarán.
Ton lluminós fogar es sa alegría;
A sa dolsa calor son forts y richs:
¡Guárdelos be tom ombra, nit y dia,
De tots los enemichs!

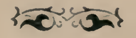
Guarda als infants, que baix de la porjada,
Ab lo jónech valent juhen sens por;
Guarda á la verge, que en la nit callada

Escolta la cansó que li ompli 'l cor;
Guarda á la mare, ardida y jubilosa;
Guarda al pare pensiu, que 's cansa ya;
Guarda al pobre vellet, que al peu reposa
Del arbre que plantá!

Guárdalos de la pluja y la tempesta
Pera que dorguen sens ductós recel;
Guárdalos de la fam y de la pesta,
Del foch dels homens y del llamp del cel.
Guárdalos be dels esperits malignes;
De les llengues de serp dels mals vehins;
Guárdalos be de tentacions indignes,
De pensaments rohins.

Y sobre ses victóries y fatigues,
Sobre 'l goig breu y el trevallar constant,
Sobre 'l camp pedregat ó ple d' espigues,
Sobre la taula vuyda ó abundant,.
Sobre el ball de la boda desitjada,
Sobre el fúnebre llit, banyat en plors,
Estenga eternament ta Creu sagrada
Los brassos protectors!

1883.

GOTJOS

Á LA SANTÍSSIMA VERGE MARÍA,

MARE DELS DESAMPARATS.

I.

Reyna, pels ángels servida,
Plena de Grácia de Deu,
Que entre totes escullida,
En la Eternitat triomfeu:
¿Cóm es que vostra mirada,
Que al sol guanya en esplendor,
La vem sempre anubolada
Per fondíssima tristor?
Si vos causen pena dura
Nostres greus calamitats,
Ampareunos, Verge pura,
Mare dels Desamparats.

II.

Vostres llaus entona y canta
Tot lo Cel en divins cors,

Y en lo mitj de glória tanta
Plens los ulls teniu de plors.
Es que en la vall lacrimosa
Entre penes y perills
Sempre veu, Mare amorosa,
Los dolors dels vostres fills.
Puix la humana criatura
Vos mereix tantes bondats,
Ampareunos, Verge pura,
Mare dels Desamparats.

III.

Sempre l' home pena y plora;
Plora el gran, plora el petit;
Plora aquell que son be anyora,
Plora qui 'l gotja cumplit.
Plora el saber sa impotencia,
Plora el pecat sa inquietut,
Ses tentacions la inocencia
Y ses lluytes la virtut.
Eixos plors sols tenen cura
Si per vos son aixugats:
Ampareunos, Verge pura,
Mare dels Desamparats.

IV.

Quans patixen en la terra
En vos busquen sols conhort;
Lo soldat, quant va á la guerra,

Lo nautxer, quant ix del port;
La donzella enamorada
Que ha ductat del seu promés,
Y la mare desditjada
Que á son fill no vorá més.
  Sols, en lo mal que 'ls apura,
Son per vos aconhortats:
Ampareunos, Verge pura,
Mare dels Desamparats.

V.

  Entre la miséria humana
Y lo just rigor de Deu,
Vos, Patrona subirana,
Vostres llágrimes poseu;
Y á ningú oblida ó condena
Vostre amparo y vostre amor:
Quant més gran es nostra pena,
Es més gran vostre favor.
  Ell es l' ancla més segura
En les nostres tempestats:
Ampareunos, Verge pura,
Mare dels Desamparats.

VI.

  Tots portem á vostres plantes,
Com si foren mirra y flors,
Les ofrenes, molt més santes,
De oracions, gemechs y plors.

Sols volem, á cambi d' elles,
Esperansa, Amor y Fe,
Per gotjar les meravelles
Que Jesus nos prometé.
  Per mereixer tal ventura,
Porgant be nostres pecats,
Ampareunos, Verge pura,
Mare dels Desamparats.

CANT A LA PATRIA.

Premiat en los Jochs Florals del Rat-Penat de 1883.

La valenciana Musa, coronada
De tendres flors y palmes inmortals,
Portant darrere la brillant maynada
Dels valents trovadors, munta aclamada
A la cadira d' or dels Jochs Florals.

Filla ilustre de reys, hórfana y trista,
Dels palaus oblidada y dels dossers,
Menyspreäda del sabi y del artista,
Nüa-testa y descalsa, yo la he vista
Anar cantant pels camps y pels carrers.

Y al pastor, que en lo mas alegre balla,
Dictarli humil tradicionals cansons;
Contarli al mariner vella rondalla;
Y en barraqueta pobra el bres de palla
Agrunsar ab corrandes y oracions.

La hereva despullada y perseguida
Recobra avuy la pórpora real;
Y de la mare el desamor oblida,
Y la ofrena li fa, mal agrahida,
De son seny noble y de son cor llëal.

Alsant los ulls al cel, d' hon la llum mana,
Puntejant l' arpa ab divinal dolsor,
Silenci imposa y atenció demana:
Calleu, oixeau: la Musa Valenciana
Escomensa lo cant del patri amor.

LA MUSA.

Escolta oh Pátria, oh Mare, mos cántichs que la glória
Entre entusiastes vítors á totes bandes du;
Mon crit de renaixensa, mon himne de victória,
Ensomnis del pervindre, grandesses de la história,
Tot es, ánima y vida, oh Espanya, pera tu!

Pera tu son les santes memóries del meus avis,
Los fruyts de ma campinya, les flors de mon jardí,
L' enginy dels meus poëtes, la ciencia dels meus sabis,
La mel del nou Himeto, que endolsa en los meus llabis
Aquesta, que 't consagre, cansó de amor sens fí.

No la rebujes, Mare, perque la llengua oblides
Que en los palaus y els temples tan dolsa soná un temps:
Si en eixa parla escoltes tes glóries repetides,
Si canta tes grandesses, si plora tes ferides,
¿Qué es lo que tu receles? ¿Qué es lo que de ella tems?

¿No veus, blanques ó grogues, morades ó vermelles,
Les roses resplandeixer ab diferent color?
Puix lo mateix aroma te donen totes elles:
Les Muses espanyoles som com eixes flors belles;
Parlem distinta llengua, tenim lo mateix cor.

¡Oh Reyna subirana! Tu portes per corona
Les crestes dentellades dels aspres Pirineus;
A tu lo sol, ponentse, los últims besos dona;
Y confonent les aygues en una mateix ona,
Dos mars vuiden les urnes pera banyar tos peus.

Les aures llevantines te donen lo bon día
Ab llorers perfumades de Nápols y Lepant;
Y el ventijol del vespre, que lo Ponent t' envía,
Te repetix encara los cántichs de alegría
De América en sa conxa de perles despertant.

En una má tu portes, antorxa lluminosa,
L' incendi de Numancia y en l' altra el de Sagunt;
Y ardint en tes entranyes sa flama generosa,
Al cap de vint centúries, Girona y Zaragosa
Ab noves foguerades els respondrán de llunt.

Lo vol tu detingueres del áliga romana;
Lo tigre mauritánich, ferit per tu, fugí;
Italia, l' amorosa, va ser ta cortesana;
Y el ferro te rendiren, de bona ó mala gana,
En Breda y Harlem Flandes, y Francia en San Quintí.

Tallant tes naus veleres les ones cristalines,
Glorioses agrandaven tos amples horisons;
Y en mars desconegudes, creäts per mans divines,
Com tropa de sirenes y de tritons y ondines,
Brollaven illes noves y continents y mons.

Yo tes virtuts admire quant tes victóries cante,
Y més en tes desditjes ta glória he de admirar:
Res pot la sort contrária ferinte y destrossante;
Si caus, cobres en terra més forsa, com Atlante,
Y, gran en Bailen, eres mes gran en Trafalgar.

Tos pobles, aixecantse quant la tempesta trona,
Sanch, vida, honra y fortuna te porten per tribut;
De rey, príncip ó compte cenyiren tots corona,
Y d' ella desprenintse, quiscun grat te la dona
Pera aumentar los timbres de ton gloriós escut.

Castella, que la espassa del Cit encara empunya;
Aragó, l' invencible, cenyit d' inmortals llors;
La que al trident fa ceptre, gloriosa Catalunya;
Mallorca, s' afillada, que al mitj de la mar llunya
Sos tres baixells corona de pámpols y de llors;

Navarra, la indomable, la forta montanyesa,
Que 'l gegantí cadavre trepitja de Roldan;
Astúries, verge pura, jamay per ningú ofesa;
Galicia, que entre boyres, ab ses mans de princessa,
Muny ses llustroses vaques á vora la mar gran;

La senyorial Vizcaya, que obrint la roca dura,
Lo ferro busca, que arma sa destra varonil;
Lleó, que en son emblema son noble cor figura;
La dels ramats inmensos llunyana Extremadura
Que plé d' anyelets rossos veu sempre son ovil;

Córdova, l' amasona, que airosa y satisfeta,
Cabalca 'l lleuger poltro dels orientals deserts;
Sevilla, l' adorable, per les tres Grácies feta;
Granada, la odalisca volguda del profeta,
Que eternament anyora sos cármens sempre verts;

La faiaguera Múrcia, l' alegre campesina;
Y entre bellesses tantes, naixcudes d' un bressol,
La flor que es mes flairosa, la perla que es mes fina,
Valencia, m' adorada, la de belltat divina,
La que 'n lo front du l' alva y eñ la mirada l' sol!

Tots eixos fills, y totes eixes hermoses filles,
Les mans donantse ¡oh Pátria! rodejen ton altar;
Entre ells, Mare amorosa, resplandexent tu brilles,
Y totes ses grandesses, ab voluntats sencilles,
Com mereixcuda ofrena, te volen consagrar.

Yo tinch, pera oferirte, flors d' art y poësía,
Que á tes sagrades plantes ditjosa esfullaré;
Les flors que á sa Teresa doná Ausias March un día,
Les que á la Verge santa Corella li ofería,
Y avuy al sol renaixen de Pátria, Amor y Fé.

Yo tinch lo foch de vida que 'l inmortal Vergara
Ab lo cincell de flames donava al marbre dur;
Y el resplendor que Joanes al Paradís robara,
Y com visió divina, vem llampegar encara
En lo front del seus Christos, tan amorós y pur.

Tinch, en lo cap de Vives, la lluminosa idea;
L' amor, en les entranyes de Juan Jofré gloriós;
Lo drach del rey En Jaume, que ab pasme 'l muslim vea;
Y la gramalla augusta del ínclit Vinatea;
Y la esgarrada faixa del Palleter famós.

A la vesllum daurada de eixes passades glóries,
Joyoses esperances ya veig espurnejar;
Y mon cantar profétich, llohant velles memóries,
L' himne triomfal entona de superiors victóries,
Que en guerres benhaurades, oh Pátria, has de alcansar.

Als peus de la olivera, que els pobles agermana,
Yo t' veig y et cante, deesa de un renovat Eden,
Omplint la serra d' arbres, de espigues d' or la plana,
De monuments les viles, de naus la mar llunyana,
Y el cel de fum blanquissim, que un vent de pau estén.

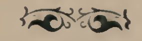
Yo t' veig y et cante, artista, que á la ideal bellessa
Li dones cos y vida, colors, formes y llums;
Y poëtisa, ab la ala pera volar estesa;
Y en mitj del temple auguste, vestal d' ánima encesa,
Que en l' ara eterna cremes los consagrats perfums.

Aquest será mon cántich de glória y esperansa;
Aquest será mon himne de pau y germandat;
Me servirá la citra de escut, espassa y llansa

En eixes dolces lluytes, en les que el triunfo alcansa
Qui de fé y entusiasme y amor va sempre armat.

Y si de nou sonara lo crit de mort y guerra,
En una má, febrosa, brandant lo vell Tisó,
Y la Senyera en l' altra, yo escalaré la serra,
Yo muntaré á les trones majors de nostra terra,
Al cap del fort Mondúver, al cim del alt Mongó;

Y allí, ab veu tronadora, "¡Valencia per Espanya!
Diré: ¡Fills de Viriato, feu mur dels vostres pits!„
Y entre els gloriosos vítors de gent própia y estranya,
Voràs tú com rebroten, quant noble sanch les banya,
Les palmes sempre verdes dels Jaumes y dels Cits.

CANT DARRER.

I.

CAU lo sol, ve la fosca, mor lo día;
Vent de neu los meus ossos traspassá.
Fugí el temps del plaher y l' alegría:
Mon arpa, callém ya.

Callém com calla en la joyosa festa
Quant la mort apareix, lo cant festiu;
Com calla, quant esclata la tempesta,
L' aussell dintre 'l seu niu.

De ciprer funerari coronada,
En l' altar de la pátria y de la fe,
Dels meus amors reliquia consagrada,
Plorant yo 't penjaré.

Tal lo noble capdill la espassa penja,
Lo timó el mariner, lliure d' esculls;

Y la verge que fuig del mon, la clenja
Dels cabells fins y rulls.

Callada y muda, baix los archs del temple
Rendida al peu dels Deus que has celebrat,
Romandrás tú, com profitós eixemple
De amor y llëaltat.

No sentirás ya més mos dits febrosos
En tes cordes, banyades pels meus plors;
No sonarán á ton compás gotjosos
Mos himnes voladors.

Quant l' entusiasme ardent omplí mes venes,
A tots los vents mon ánima llansí:
Vuy sols tinch penes, y les meves penes
Les guarde pera mí!

II.

¡Senyor! ¡Senyor! En l' ombra y el misteri,
Hon mos prechs y sospirs n' oixca ningú,
Lo cor nafrat per arpa y per salteri,
Mon cant alsaré á tú.

Mon cant alsaré á tú, com á tot hora,
En trista soletat plorant son dol,
Te canta igual la tórtora quant plora
Que 'l trionfant rosignol.

Com te canten iguals lo núbol negre
Y el que 'l sol d' or y pórpora ha vestit;

Com te canten iguals lo jorn alegre
Y la paurosa nit.

¡Senyor! ¡Senyor! Mon ánima oprimida
De ta má, que la prova, sentí el pés:
Yo benehixch y bese ma ferida:
Peró ¡ay! no puch ya més!

Vora el camí, ductós, alse els meus brassos,
Y veig lo cel tot fosch y anubolat;
Lo bácul fort que sostingué mos passos,
Canya es que s' ha trencat.

Com, al vindre l' ivern, les oronetes,
Fugen mes esperances á altres mons;
Com boyres matinals, volen desfetes
Totes mes ilusions.

Yo sé que esta es ma sort, y la he aceptada:
Has fet lo sol pera brillar y ardir,
Pera tronar la tempestat prenyada;
L' home pera sufrir!

Pera ofegar los mentidors deliris
Del seny altíu en llágrimes de fel;
Pera comprar ab terrenals martiris
Felicitats del cel!

Al decret subirá baixe la testa,
Y ahon ta dextra me envíe somís vaig;
No fuixch, no, ni provoque la tempesta:
Caiga quant vullga el raig.

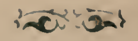
III.

Com sagrat hoste que á ma casa envies,
Obrintli bé les portes del meu cor,
Vull rebre al que ompli ya tots los meus dies,
Purificant dolor.

Son cálzer amargant deixam que apure;
No 'l retires del llabi assedegat:
Víctima predilecta me figure
Ventme tan castigat.

Lo patiment mon esperit exalta,
Y una gracia no més demane, oh Deu:
¡Dónam, dónam la forsa que ya 'm falta
Pera portar ma creu!

1884.

NOTES DEL AUTOR.

1. Esta poesía, y algunes altres paregudes, son les primeres que escriguí en llengua valenciana. El docte humanista D. Pasqual Perez, Pare Escolapi exclaustrat, company de Arolas y de Boix, les publicá en un periódich polítich que dirigia, anomenat *El Conciliador*, presentant aquelles composicions y altres de D. Benet Altet y Ruate, com una esperansa pera 'l renaiximent de les lletres llemosines.

La idea de versificar en valenciá me la inspirá la lectura del *Gayter de Llobregat*, del Sr. Rubió y Orts: estos foren els primers versos catalans moderns que coneguí, y quedí tan engisat d' aquella nova parla poética, que no poguí ya traurémela del cap. Les meves primeres composicions valencianes sols perteneixíen al renaiximent per la llengua (y esta encullida encara), no per lo pensament, que responia al platonismo amorós y sentimental que 'm feu escriure molts versos en ma joventut. La influencia de Petrarca y Lamartine, els meus autors predilectes en aquells temps, se veu en la poesía á que se referix la present nota, poesía que he posat en aquest llibre ronegament pera memória de aquella restauració literaria, y perque han parlat

ya d' aquells primers ensaigs los historiadors del renaiximent.

2. La idea de restablir els Jochs Florals naixqué ensemps en Valencia y en Barcelona; mes se deu dir que fon un catalá, l' entusiasta D. Marian Aguiló, qui primer la soltá en la pátria d' Ausias-March. Ab aquest nom, de Jochs Florals, y promoguda per la societat Liceo Valenciá, se celebrá en lo Paraninfo de la Universitat, l' any 1859, un certámen lliterari, en el qual, per primera vegada en nostra ciutat, s' oferiren premis á la poesía llemosina, juntament ab la castellana. Aquells premis eren dos, guanyá l' un D. Víctor Balaguer, per una composició dedicada á Ausias-March, y l' altre fon adjudicat á esta poesía de La Nova Era.

Aquell mateix any comensaren los Jochs Florals en Barcelona, seguint totes les primaveres sens interrupció; en Valencia no 's repetiren fins que 'ls restablí la Societat del Rat-Penat, pasats vint anys, en 1879.

3. Fon esta poesía, escrita en ma primera anada á Barcelona, y haventla publicat lo senyor Manyé y Flaquer en lo *Diari* de aquella ciutat, ajudá á establir llassos de germandat entre los nous trovadors de Catalunya y de Valencia.

4. Esta composició, escrita pera 'l *Calendari Catalá*, y llargament comentada en lo llibre que publicá D. Víctor Balaguer en 1866, nomenat *Esperances* y *Recorts*, comensá á marcar la diferensia de criteri entre los trovadors valencians, que al llohar les glóries de nostre antich Reyne, no aspiren á restablirlo, en dany de la unitat espanyola, y els trovadors catalans—molts d' ells, sino tots—que trevallen per l' autonomía de Catalunya, diferencia senyalada per lo

senyor Tubino en sa *Historia del Renacimiento en Cataluña, Valencia y Mallorca.*

5. L' inspirat y valent poeta catalá, Adolf Blanch, guanyá 'l premi de la *flor natural* en los Jochs Florals de 1868, uns dels més brillants que s' han celebrat, puix asistiren á ells Mistral, Roumieux y altres *felibres* de Provensa; Zorrilla y Nuñez de Arce, representant als escriptors castellans; Querol, Ferrer Bigné y l' autor de este llibret, portant la veu de Valencia. La poesía premiada se nomenava *Lo Castell Feudal*, y en ella, demprés de fer la pintura tétrica d' un castell tot esvinsat, y remembrar sos recorts "de amors y de prouesas—de malvestats insólites—de alts fets y de vilesas„, diu lo trovador que 'l criden y l' atrahuen "aquells bastuers sangosos„, perque la pátria sensera 's troba allí.

Una protesta contra esta idea histórica, això es la composició poética á que se referix la present anotació.

6. Estos versos son un fragment d' un poema escomensat y abandonat. Havíalo inspirat la lectura de *Mireio;* y comprenint l' autor que les imitacions may son bones, no seguí avant.

7. LA DAMA DEL RAT-PENAT es Valencia, que al prompte desatengué la renaixensa de la poesía llemosina, y demprés prengué gust á ella, llohant y llorejant als trovadors nous.

8. Valencia fon la primera ciutat d' Espanya, en la que consta que s' introduí l' art de la imprempta. No es coneix llibre espanyol imprés anterior á les *Cobles en llahor de María Santíssima*, estampades en 1474. Per iniciativa del

Ateneu científich y lliterari, se celebrá en 1874 el quart centenar d' aquest fet memorable, fentse en lo Paraninfo de la Universitat un magnífich certámen, en presencia de les primeres autoritats y tot lo més lluit de Valencia. Aquell llibre de les *Cobles* era resultat d' una justa poética, feta en lo sigle XV, en honor de la Verge, y hagué 'l bon pensament de repetirla, oferint premis al mateix asunte, y sent preferida la poesía que forma part d' este llibret.

9. El Certámen en que se premiá este romans fon un dels actes més dignes de les festes del centenar de la mort del Rey Conqueridor. Se celebrá ab gran magnificencia en lo claustre del Colegi del Patriarca. La procesó funeral de que 's parla en ell, fon ordenada pera portar de la Casa de la Ciutat á la Seu la espassa y el casco d' aquell rey, que foren posats sobre un sumptuós cadafal, en mitj del temple, mentres se cantava una solemníssima Misa de Requiem y se dia 'l panegirich del pietós y gloriós monarca.

10. La idea de establir la Societat del Rat-Penat, formada dels amadors de les glóries valencianes, naixqué en la primavera de 1878, y poch demprés, en les festes de la Fira de Joliol, feu la nova corporació son primer acte públich, reunintse baix la presidencia del Ajuntament, son protector, en lo Pavelló que este posa en l' Alameda durant dita fira. La poesía titulada *Lo Rat-Penat*, que esplica l' objecte de la Societat d' aquest nom, fon llegida en aquell solemne acte.

11. Lo primer que feu la Societat del Rat-Penat fon establir los Jochs Florals. Al any seguent se celebraren ya, y havent tingut yo la sort de que fora premiada ab la *Flor natural* esta poesía, elegí per Reyna de la Festa á ma

benvolguda filla María, que á les hores contava catorse anys.

12. La mort del cronista de Valencia, Vicent Boix, mestre de tots los que se dediquem en esta ciutat al conreu de les lletres, y esforsat campeó del valencianisme, causá gran impresió quan se feu pública la infausta nova, lo dia 7 de Mars de 1880. Son soterrar fon una gran manifestació popular, en la que prengueren part totes les clases, grans, mitjans y menuts. Lo Rat-Penat consagrá á qui era son president honorari una sesió apologética, y en ella se llixqué esta poesía.

13. Estos versos son un coral tribut rendit per l' autor á la Santa Patrona de Cataluña. Havent obtengut lo premi de la ploma d' or, ofert per lo senyor Bisbe de Lleyda, foren llegits, ensemps que les altres composicions premiades, en la justa poética verificada durant les festes del Milenari, en lo claustre gran del monestir, baix la presidencia del Nunci de Sa Santitat, asistit per los prelats de Barcelona, Girona, Lleyda, Tortosa, Menorca y Urgell.

14. Pera les festes del Centenar de Calderon enviá á Madrit nostre Ajuntament la antiga y gloriosa Senyera de la ciutat, oblidant, al tráurela de Valencia, lo ceremonial prescrit per nostres pares. Alguns se disgustaren, hagué reclamacions, y la Societat del Rat-Penat proposá en desagravi rebré la Senyera solemnement, quan la tornaren de Madrit. Aceptada la idea per l' Ajuntament, així se feu, entrant en triumfo en Valencia lo dia dos de Juny lo famós penó, y depositantlo en la Seu, en mans del senyor Arquebisbe, que 'l guardá en lo presbiteri, fins al seguent dumenge, dia en que se celebrá una gran festa, en honor

de la Senyera. Demprés de pasejarla per la ciutat, fon de nou depositada en l' Arxiu, ab totes les cerimonies de l' antigor.

15. Esta cansó, posada en música per lo mestre don Salvador Giner, fon escrita pera cantarla los socis del Rat-Penat en les escursions artístiques é históriques que fan á sovint.

16. De una de eixes escursions, feta als famosos monestirs de Poblet y Santes Creus, es fill este romans. Aquells dos magnifichs panteons dels reys d' Aragó, foren bárbarament profanats en la primera guerra carlista per los que, sectaris de la revolució, aclamaven la llivertat, desconeixent que aquells venerables monuments representaven les verdaderes llivertats de nostra pátria, agermanades ab ses tradicions més glorioses.

TAULA.

Endressa. 5
A mon llibre. 13
Les tres cordes del arpa. 17
Aparició. 21
La Nova Era. 25
Mensage. 29
Valencia y Barcelona. 31
Mes enllá. 35
Als poetes de Catalunya. 39
A la mar Mediterránea. 43
Als felibres de Provensa. 45
La cansó del teuladí. 49
La Morta-viva. 53
Les dos montanyes.. 57
Al poeta Adolf Blanch. 61
Visanteta. 65
La dama del Rat-Penat. 69
Versos pera un album.. 75
A María Santíssima. 77
Romans dels quatre Trovadors. 85
Salutació als poetas de Catalunya, Mallorca y Provensa. 93

Als periodistes de Barcelona. 97
En la Montanya. 101
A Federich Mistral. 109
Lo Rat-Penat. 111
A la Reyna de la Festa. 119
A ma filla María. 123
A la memoria de Vicent Boix. 127
A la Verge de Montserrat.. 133
A la senyora Baronesa de Córtes. 139
Lo rosari de la Viuda. 143
A la Senyera. 149
Cansó dels escursionistes del Rat-Penat. . . . 155
Tempesta.. 159
La Barraca. 171
Gotjos á la Verge dels Desamparats. 177
Cant á la Pátria.. 181
Cant darrer. 189
Notes. 193

